

ÚJGENERÁCIÓS tankönyv

5

Történelem

munkafüzet

A kiadvány megfelel az 51/2012. (XII. 21.) EMMI-rendelet 2. sz. melléklet Kerettanterv az általános iskola 5–8. évfolyama számára 2.2.04 előírásainak.

Tananyagfejlesztő: SÓLYOM MÁRK
Vezető szerkesztő: BORHEGYI PÉTER
Alkotó szerkesztők: BARTOS KÁROLY, KOJANITZ LÁSZLÓ
Tudományos szakmai lektor: ZÁVODSZKY GÉZA
Pedagógiai lektor: PÁL FERENC LEHEL

Fedélterv: SLEZÁK ILONA
Látvány- és tipográfiai tervek: KERESZTI CSILLA, SUSÁN PÁL
Illusztráció: BARTOS KÁROLY, KURDI ISTVÁN
Térképek: ZSOLDI KATALIN
Fotók: © 123RF, © Cultiris Kulturális Képzőművészet, OFI Archívum

A tankönyv szerkesztői ezúton is köszönetet mondanak mindazoknak a tudós és tanár szerzőknek, akik az elmúlt évtizedek során olyan módszertani kultúrát teremtettek, amely a kísérleti tankönyvek készítőinek is ösztönzést és példát adott. Ugyancsak köszönetet mondunk azoknak az íróknak, költőknek, képzőművészeknek, akiknek alkotásai tankönyveinket gazdagítják.

ISBN 978-963-682-971-1

© Oktatókutatató és Fejlesztő Intézet
A kiadásért felel: dr. Kaposi József, főigazgató

Oktatókutatató és Fejlesztő Intézet
Raktári szám: FI-504010502/1

Műszaki szerkesztő: Vámos Norbert
Grafikai szerkesztő: Vámos Norbert
Nyomdai előkészítés: Kereszti Csilla, Susán Pál
Terjedelem: 17,51 (A/5 ív), tömeg: 378 gramm

1. kiadás, 2016

Az újgenerációs tankönyv az Új Széchenyi Terv Társadalmi Megújulás Operatív Program 3.1.2-B/13-2013-0001 számú, A Nemzeti Alaptantervhez illeszkedő tankönyv, taneszköz és Nemzeti Köznevelési Portál fejlesztése című projektje keretében készült. A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósult meg.

A tankönyvvé nyilvánítási eljárásban közreműködő szakértők:
Dr. Fazekas Csaba, Király Ildikó

Engedélyszám:
TKV/2863-8/2016. (2016. 03. 29. – 2021. 08. 31.)

Nyomtatta és kötötte:
Felelős vezető:
A nyomdai megrendelés törzsszáma:

magyar
yomdatermék
TOMDA- ÉS PAPIRIPARI SZÖVETSÉG

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

SZÉCHENYI 2020

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

Kedves Ötödikes!

Ne gondold, hogy a történelem tanulása fárasztó és unalmas lesz számodra! Ha szeretsz játszani, akkor szeretni fogod ezt a munkafüzetet is, hiszen nagyon sok érdekes feladattal fogsz majd találkozni ezeken a lapokon. Ellenőrizheted velük tudásodat, és még egyszer átismételheted általuk az órán tanultakat. Javasoljuk, hogy először mindig önállóan próbáld megoldani a példákat, és csak akkor fordulj a tankönyvhöz segítségül, ha egyáltalán nem boldogulsz a feladatokkal. Akkor tökéletes a tudásod, ha magadtól képes vagy a feladatok megoldására.

A feladatok segítségével kereshetsz kakukktojást, fejthetsz keresztrejtvényt, betűrejtvényt, és hiányos szövegek tartalmát teheted olvashatóvá. Összekevert betűk között kell majd értelmes szavakat és neveket keresned, igaz–hamis állításokat kell megvizsgálnod, egymáshoz illő szavakat, kifejezéseket kell összekötnöd. Ha szeretsz színezn, rajzolni, erre is ad lehetőséget a munkafüzet.

A történelem tanulásához az is hozzátartozik, hogy például a természetismeret-, vagy a matematikaórák keretein belül elsajátított ismereteket is felhasználd. Fontos, hogy ismerd a térképet, és jól eligazodj rajta. A munkafüzetekben nagyon sok üres térképet találsz majd. Ezeken kell történelmi események, csaták helyszíneit megkeresned, vagy egyes területeket kiszínezned. Ha nem boldogulsz önállóan a feladatokkal, ne feledd, hogy segít a történelmi atlaszod! Fogsz találkozni számológép példákkal is a munkafüzetben. Ki kell számolnod, hány év telt el két történelmi esemény között.

Biztosan szereted használni az internetet, és szereted látogatni a közösségi oldalakat is. A munkafüzetben összeállítottuk néhány történelmi személyiség adatlapját, ezek alapján kell kitalálnod, hogy kiktől van szó.

A feladatok többsége a leckék főszövege alapján megoldható, de vannak olyan feladatok, amelyekhez el kell olvasnod a kiegészítő részeket is. Ne felejtse el, tanulni mindig azt jelenti, hogy gondolkodnod is kell! Ha mégsem sikerül egy-egy feladat megoldása, akkor se csüggedj, olvasd el még egyszer alaposan a tankönyvet!

Jó tanulást és jó jegyeket kívánunk

a munkafüzeted alkotói

A történelem forrásai

1. Csoportosítsd a felsorolt forrásokat! Írd a forrás sorszámát a megfelelő helyre!

1. régi pénzek	2. kódexek	3. mondák
4. sírkövek	5. királyi törvények	6. ágyúk
7. krónikák	8. görög istenszobrok	9. régi levelek

Szóbeli történetek: .....

Írott források: .....

Tárgyi emlékek: .....

2. Igaz, vagy hamis? Tegyel X-et a megfelelő helyre!

	Igaz	Hamis
A mesék minden egyes állítása igaz.		
A kódexek írott források, amelyekben híres királyokról is olvashatsz.		
A falusi emberek régi szokásaival a néprajzkutató foglalkozik.		
A régi ezüstpénzek a szóbeli emlékek közé tartoznak.		
István király templomokban lakott, ezért ezek fontos tárgyi emlékek.		
A múzeumokban a kutatók a szóbeli emlékeket állítják ki.		
A szavak és a nyelvek történetével a nyelvészek foglalkoznak.		

3. Kösd össze a megfelelő kifejezést a vele foglalkozó tudós nevével!

	szólasmondások	történész
	karácsonyi szokások	nyelvész
	föld alatti pénzermék	néprajzkutató
	Mátyás király uralkodásának története	régész

4. Olvasd el az alábbi szöveget, és válaszolj a kérdésekre!

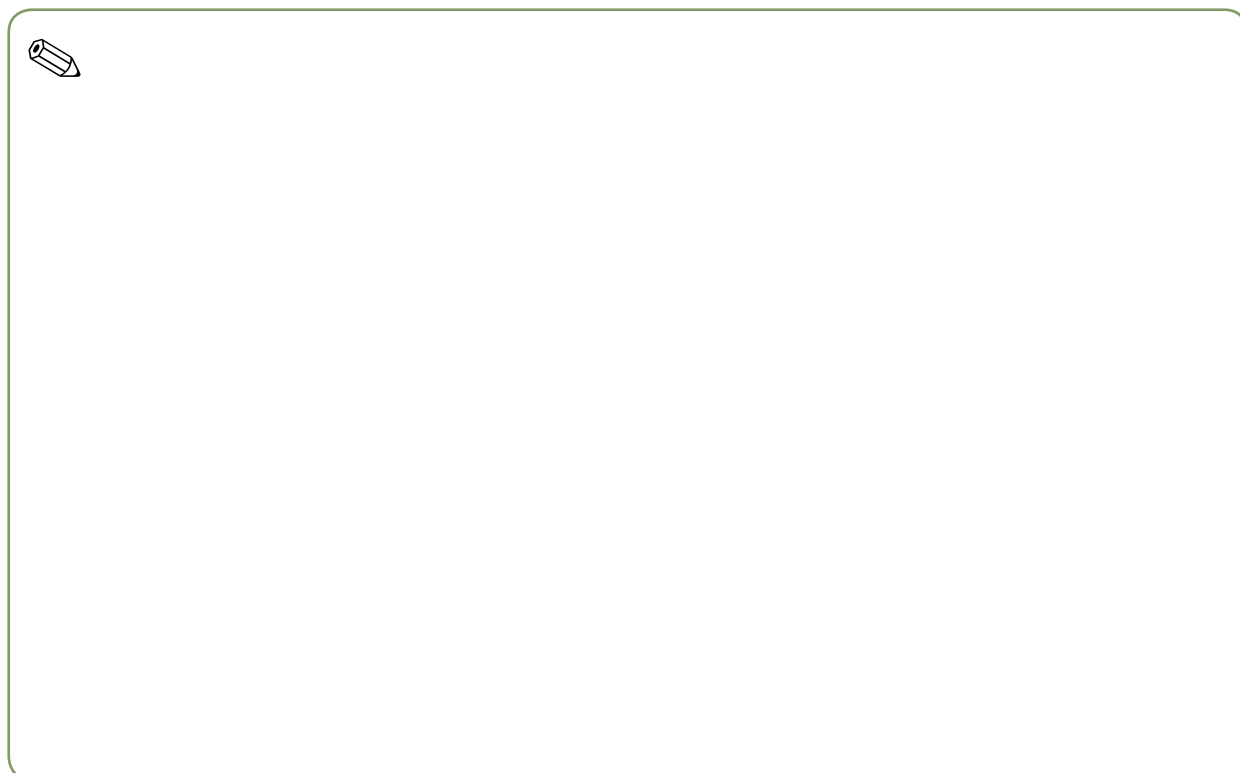
„Midón aztán nyilvánosan kihirdették, egész Magyarország örvendezésre, ünneplőre fordult. Falvakban és városokban, fiatalok és öregek nyíltan adták jelét örömüknek; királyaikat soha még így nem ünnepelték. Trombitával, dobbal, síppal, tánccal és énekszóval vigadoztak, s napokon át kiáltozták örvendezve: Éljen Mátyás király! Éljen a haza atyjának fia! Éljen szabadítónk fia!”

- a) Kiről szól a szöveg? .....
- b) Miért ünnepeltek az emberek? .....

5. Melyik a kakukktójas a négy közül? Tegyel X-et a megfelelő helyre!

a)	☐ monda	☐ mese	☐ oklevél	☐ nagyszülők történetei
b)	☐ kódex	☐ régi fegyver	☐ istenszobor	☐ régi zászló
c)	☐ vár	☐ templom	☐ szólásmondás	☐ kastély
d)	☐ régi ruha	☐ királyi oklevél	☐ páncél	☐ aranykupa
e)	☐ levél	☐ ágyú	☐ újság	☐ régi könyv

6. Rajzolj különböző tárgyi emlékeket!

2.

Őskori elődeink

1. Állítsd időrendi sorrendbe az alábbi eseményeket! Írj sorszámokat a négyzetekbe!

- a mai ember, a homo sapiens kialakulása
- a Neander-völgyi ősember kialakulása
- a Föld keletkezése
- az australopithecus nevű előember kialakulása

2. Igaz vagy hamis? Tegyéél X-et a megfelelő helyre!

	Igaz	Hamis
Az őskori nők feladata volt a gyermeknevelés.		
Az emberiség fejlődésének fontos pillanata volt a beszéd kialakulása.		
Az ősemberi maradványok biológiai elemzése fontos információkat ad.		
Az australopithecus koponyája nagyobb volt, mint a Neander-völgyi emberé.		
Az első emberek Afrikában alakultak ki.		
Az ősemberkutatás kizárólag a csontmaradványokra támaszkodhat.		
Az ember csak a jégkorszak után tudott átmenni Ázsiából Amerikába.		
A fekete, a fehér és a sárga bőrű ember is ugyanahhoz a fajhoz tartozik.		
A varázsló a szellemektől, istenektől kért tanácsot.		

3. Egészítsd ki a szöveget a megfelelő kontinens nevével!

A mai emberek közvetlen ősei .....-ban alakultak ki, onnan vándoroltak Európába és ..... is. A jégkorszak idején a tenger szintje sokkal alacsonyabb volt, mint ma. Az emberek ekkor még száraz lábbal át tudtak kelni Ázsiából ..... Ausztrália bennszülöttei szigetről szigetre ..... felől hajózva jutottak el új hazájukba.

4. Színezd ki pirossal a térképen, hol alakult ki az emberiség!

5. Válaszolj a kérdésekre!

a) Mi volt a férfiak feladata az őskori közösségekben? .....

.....
.....

b) Mit csináltak a nők? .....

.....
.....

c) Milyen feladatokkal bízták meg a varázslót? .....

.....
.....

3.

Böleányek a falon. Az őskori kultúra

1. Kösd össze az egymáshoz illő szavakat, kifejezéseket!

	tűz	amulett
	vadászat	háromlyukú síp
	barlang	kovakő
	mágia	böleányrajz
	zene	dárda

2. Melyik a kakukktojás? Tegyé! X-et a megfelelő helyre, és indokold a választodat!

- a) mágia   zene   cserekereskedelem   költészet

Indok: .....

- b) amulett   vaskard   faragott szobor   barlangrajz

Indok: .....

- c) böleányrajz   kecskeábrázolás   festett önarckép   fokaábrázolás

Indok: .....

3. Összekevertük a szavak betűit! Állítsd őket helyes sorrendbe, hogy értelmes szavakat kapj!

- a) RJBARNGLAAZ .....
- b) CSEERKRESDELMEKEE .....
- c) SÓBREME .....
- d) RÖLBÉNYZAJ .....
- e) GIAMÁ .....
- f) KOSZAKRGÉJ .....
- g) MUTMA .....
- h) TTINTTOPAT RESZÁMSZ .....

4. Válaszolj az idézettel kapcsolatos kérdésekre!

„Már Ransanus is említést tett a barlangokban tanyázó sárkányokról, s úgy vélekedett, hogy azok tulajdonosai nem az üregekben éltek, hanem az özönvíz hullámai sodorták őket oda Afrikából vagy más földrészekről. Ransanus után mintegy két évszázadnak kellett eltelnie, hogy a hazai barlangok csontmaradványairól újabb híradás szülessen, ezúttal 1672-ben Hain János eperjesi orvos tollából. Hain János a sárkánycsontok maradványait a parasztoktól vásárolta, akik azért keresték fel a Liptó megyei barlangokat, hogy onnan a szokatlan alakú csontokat összegyűjtsék, s mint bűvös erejű, gyógyító talizmánokat jó pénzért áruba bocsássák. Írásaiból csak töredékek láttak napvilágot, barátai 1672-ben két levelét, a következő évben pedig külföldre küldött jegyzeteit jelentették meg.”

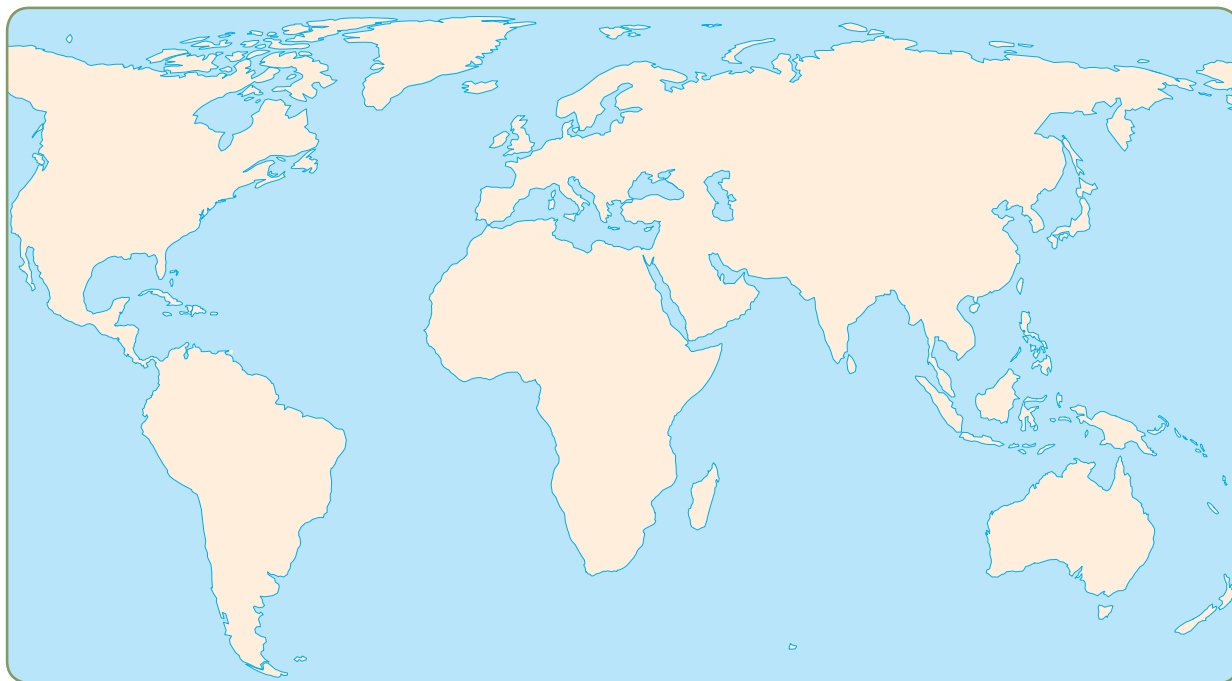
a) Minek tartották az 1600-as években az őskori maradványokat? Mit gondolsz, miért?

.....

b) Vajon hogyan születhettek a mítoszok és legendák az óriásokról, sárkányokról és egyéb csodás lényekről?

.....

5. Jelöld be az atlaszod segítségével az eljegesedés határát a jégkorszak idején! Nevezd meg, mely kontinenseket érintett leginkább!

Miért éltek az őskorban pingvinek és fókák a Földközi-tengerben?

.....
.....

4.

Barlangokból a falvakba

1. Összekevertük a betűket! Állítsd őket helyes sorrendbe, hogy értelmes szavakat kapj!

ŐKEHŰGY DRADÁ	MÁZSKÁNY .....
LÍNY	RASTAÁ .....
RANGLAB	NÁCS .....
TORSÁ	ÖLFDŰVMEŐL .....
ALFU	ELETLEPTÜL DÓMÉLET .....

2. Egészítsd ki a hiányos szöveget!

Úgy tűnik, hogy ahol nagy számban éltek vadászható ..... és ehető ..... , ott telepedtek le először az emberek és ..... építettek. Tartós anyagokból, ... és ..... építették fel házaikat. Amikor a zsákmány kevesebb volt, elkezdtek ..... ültetni és ..... vetni. A települések dombtetőre épültek, és volt, hogy ..... vették körül. Az ..... után felhalmozott élelmiszer segített túlélni a telet. A kőeszközöket már finomabban, ... alakították ki.

3. Válaszolj a kérdésekre!

- a) Miért volt fontos, hogy dombtetőre építsék településeiket az ősemberek?
.....
- b) Miért telepedtek meg víz közelében az őseink?
.....
- c) Mire szolgált a települések köré épített földsánc, vagy a palánk?
.....

4. Olvasd el a szöveget, és válaszolj a kérdésekre!

„A fazekasság, vagy agyagművesség az egyik legősibb mesterség, eredete a kikutathatatlan múltban gyökerezik. Feltehetően a földművelés ismertette meg az emberrel az agyag képlékenységet, a nap melege és a tűz használata pedig megtanította arra, hogy első edényeit maradandóan alkossa meg. A kézzel való alakítás nehézsége aztán rávezette a forma, majd a korong létrehozására, és bizonyos, hogy a kézi fazekaskorongot 6000 évvel ezelőtt már ismerték.”

a) Milyen tárgyakat készít egy fazekas? Sorolj fel néhányat!

.....
.....

b) Milyen anyagból készítették a fazekastermékeket? Vajon miért?

.....
.....

c) Hány évvel ezelőtt ismerték már bizonyosan az emberek a kézi fazekaskorongot?

.....

5. Töltsd ki a táblázatot!

	Vadászó közösség	Letelepült közösség
Mit ettek?		
Hol laktak?		
Milyen eszközöket használtak?		

6. Húzd alá a falvakban történő letelepedéshez kapcsolható kifejezéseket!

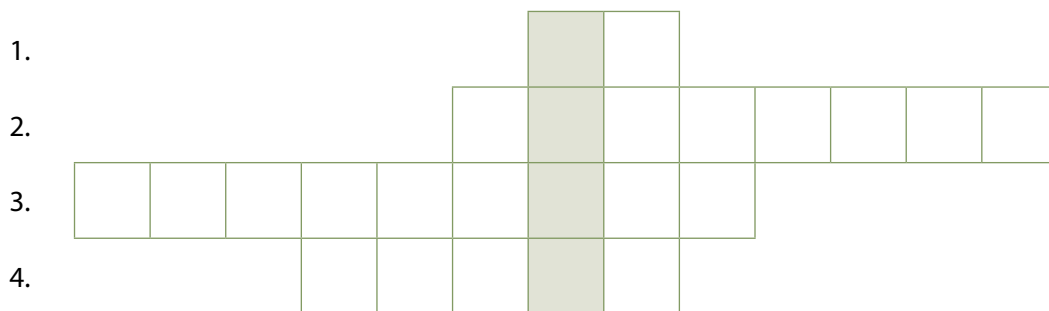
barlangrajzok	csiszolt kőeszközök	földművelés
falvak kialakulása	pattintott kőeszközök	szentélyek építése
gyűjtögetés	sáncépítés	mágikus hiedelmek
népesség növekedése		

7. Kösd össze a szavakat a meghatározásokkal!

	csiszolás	A gabonafélék begyűjtése.
	palánk	Állatok megölése élelemszerzés céljából.
	aratás	A kőeszközök finomabb megmunkálása.
	vadászat	A falvak köré épített, azokat védő fal.

8. Fejtsd meg a keresztrejtvényt, és írd a megfejtést a pontozott vonalra!

1. A falvakba beköltöző emberek házáinak puhább alapanyaga.
2. Táplálékszerzés folyókból, tavakból.
3. A kőeszközök finomabb kialakítása.
4. Hatalmas, elefánthoz hasonlító állat az őskorban.

Megfejtés .....

9. Melyik a kakuktktojás? Tegyel X-et a megfelelő helyre, és indokold a választodat!

- a) halászat gyűjtögetés
 vadászat gyümölcsfák ültetése

Indok: .....

- b) háziasítás újkőkor mamutvadászat élelemtermelés

Indok: .....

- c) földművelés sátor állattenyésztés falvak

Indok: .....

5.

A holdévektől a napévekig

1. Írd le, milyen eszközt látsz a képen!

.....

.....

Írd le, hogyan működtek a képen látható eszközök!

.....
.....
.....

2. Számítsd ki, hogy hány évvel ezelőtt történtek az alábbi események!

- a) Nagy Sándor, a makedón hódító halála: Kr. e. 323 .....
- b) Julius Caesar meggyilkolása: Kr. e. 44 .....
- c) Az első ismert olümpiai játékok ideje: Kr. e. 776 .....
- d) Szent István királyunk megkoronázásának éve: Kr. u. 1000 .....

3. Igaz vagy hamis? Tegyéél X-et a megfelelő helyre!

	Igaz	Hamis
Az évszázadokat gyakran római számokkal jelölik.		
A zsidók Jézus Krisztus születésének évéhez kötötték időszámításukat.		
A Hold csak egy napig teljesen kerek, utána fogy, majd növekszik.		
Rómát Kr. e. 776-ban alapították.		
Egyiptomban az év kezdetét a Nílus évenkénti áradása határozta meg.		
Régen az emberek vízórát és napórát használtak.		
Az ókor végének időpontja Amerika felfedezésének éve.		
Egy emberöltő körülbelül 100 évet jelent.		
A „Kr. e.” rövidítés jelentése: „Krisztus előtt”.		
Jézus Krisztus születési évét pontosan számolták ki.		

4. Fejtsd meg a keresztrejtvényt, és írd a megfejtést a pontozott vonalra!

- 365 van belőle egy évben.
- Az ókorban ezzel az eszközzel tudták mérni az órákat.
- Amerika felfedezésével véget érő korszak.
- A „Kr. e.” kifejezésben az „e” betű jelentése.
- Az egyiptomiak uralkodója. Az ő uralkodási éve szerint határoztak meg egy adott időpontot a Nílus folyó mellett élő emberek.
- Kr. e. 753-ban alapították.

1.							
2.							
3.							
4.							
5.							
6.							

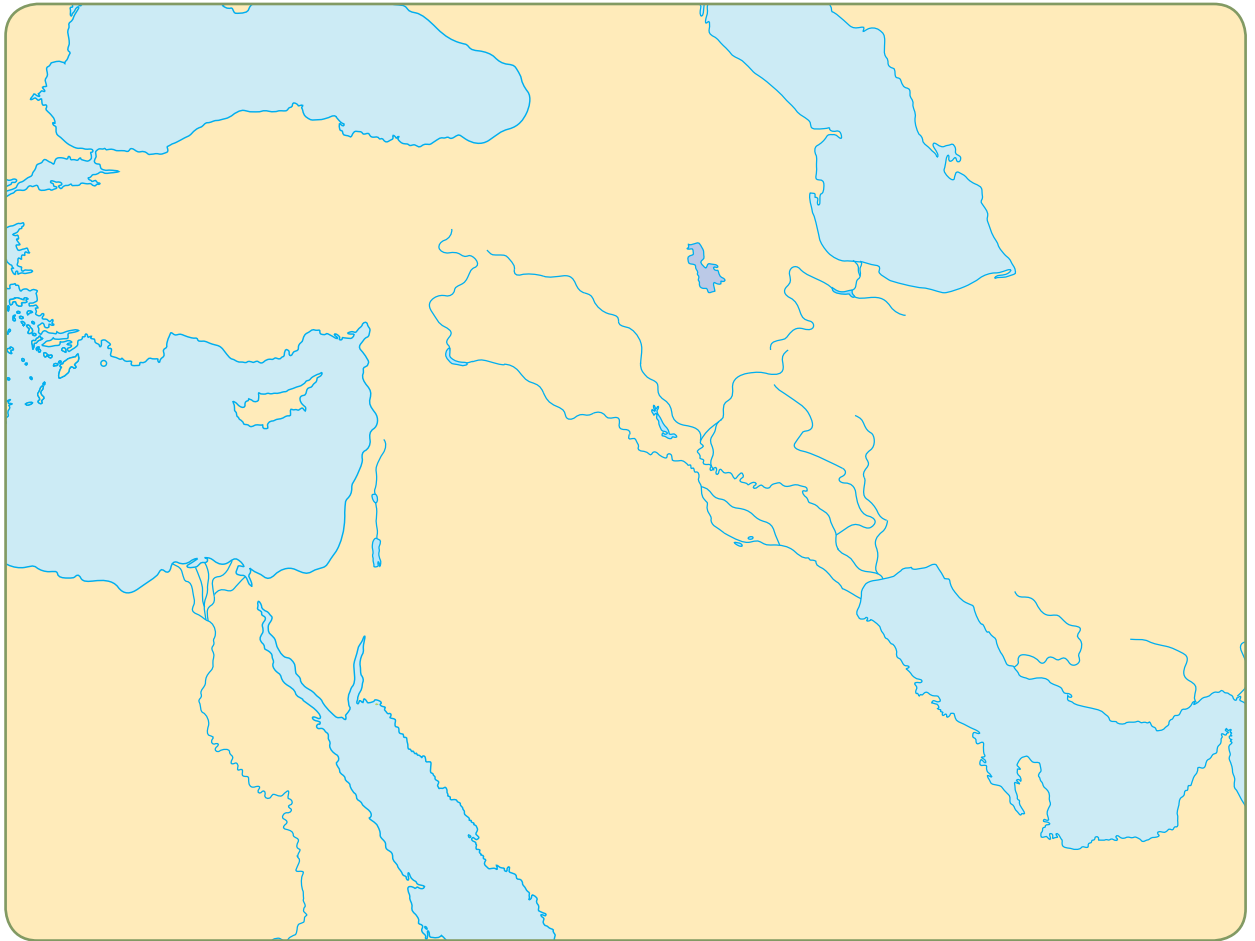
Megfejtés: .....

6.

Az első városok Mezopotámiában

1. Színezd ki a térképen pirossal Mezopotámiát!

Írd le, mit jelent a Mezopotámia szó! .....

Melyik két folyó között fekszik Mezopotámia? .....

Sorolj fel híres mezopotámiai városokat! .....

2. Összekevertünk három személynevet. Találd meg és írd le őket a pontozott vonalra! Melyik közülük a kakukktójs?

KIENDUÁDVIDMSEGLAGI

1. név:

2. név:

3. név:

.....

5. Karikázd be a helyes válasz betűjelét!

1. A Mezopotámiában használt számrendszer.
a) tízes   b) százaz   c) kettes   d) tizenkettes
2. Egy mezopotámiai város neve.
a) Uruk   b) Jeruzsálem   c) Róma   d) Athén
3. A mezopotámiai toronytemplom neve.
a) piramis   b) zikkurat   c) mecset   d) kastély
4. Erre írtak Babilon lakói.
a) papirusz   b) homok   c) agyagtábla   d) pergamen
5. Mezopotámia egyik folyója.
a) Nílus   b) Eufrátesz   c) Duna   d) Amazonas
6. Egy olyan találmány, amit Mezopotámiában használtak először.
a) vaskard   b) puskapor   c) kerék   d) nyílvetőgép

6. Melyik állítás hamis a felsoroltak közül? Húzd alá és javítsd ki!

Babilon egy mezopotámiai város.

Gilgames Babilon legendás királya volt.

Az emeletes toronytemplomokat zikkuratoknak nevezzük.

Mezopotámia a Nílus és az Eufrátesz folyó között fekszik.

Babilon falain két szekér is el tudott menni egymás mellett.

Javítások:

.....

.....

.....

.....

.....

A Nílus völgyében. Hétköznapok és ünnepek

1. Színezd ki a térképen zölddel Egyiptom területét! Jelöld különböző színekkel Alsó- és Felső-Egyiptomot! Írd be a megfelelő területre Mezopotámiát is!

Melyik kontinensen található Egyiptom? .....

Hogy nevezzük Egyiptom folyóját? .....

2. Melyik egyiptomi isten nevét rejtettük el a betűk között?

a) ér	Minek az istene? .....
b) zsiroz	Minek az istene? .....
c) zizis	Ki volt a párja? .....
d) ipszá	Milyen állat volt? .....
e) ruzsók	Milyen állatnak képzelték? .....

3. A szövegben négy hiba található! Keresd meg és húzd át őket! Írd le helyesen a szöveget!

A múmiák készítésekor a halottakat felboncolták. Ez a régészettudomány fejlődését segítette elő. A tudósok a parasztok közül kerültek ki, mert a bonyolult egyiptomi írást csak kevesen tudták megtanulni. A fáraót halála után nem tisztelték. Testét múmiaként őrizték meg, végső lakóhelyül szobrot vagy sziklasírt építettek neki.

.....

.....

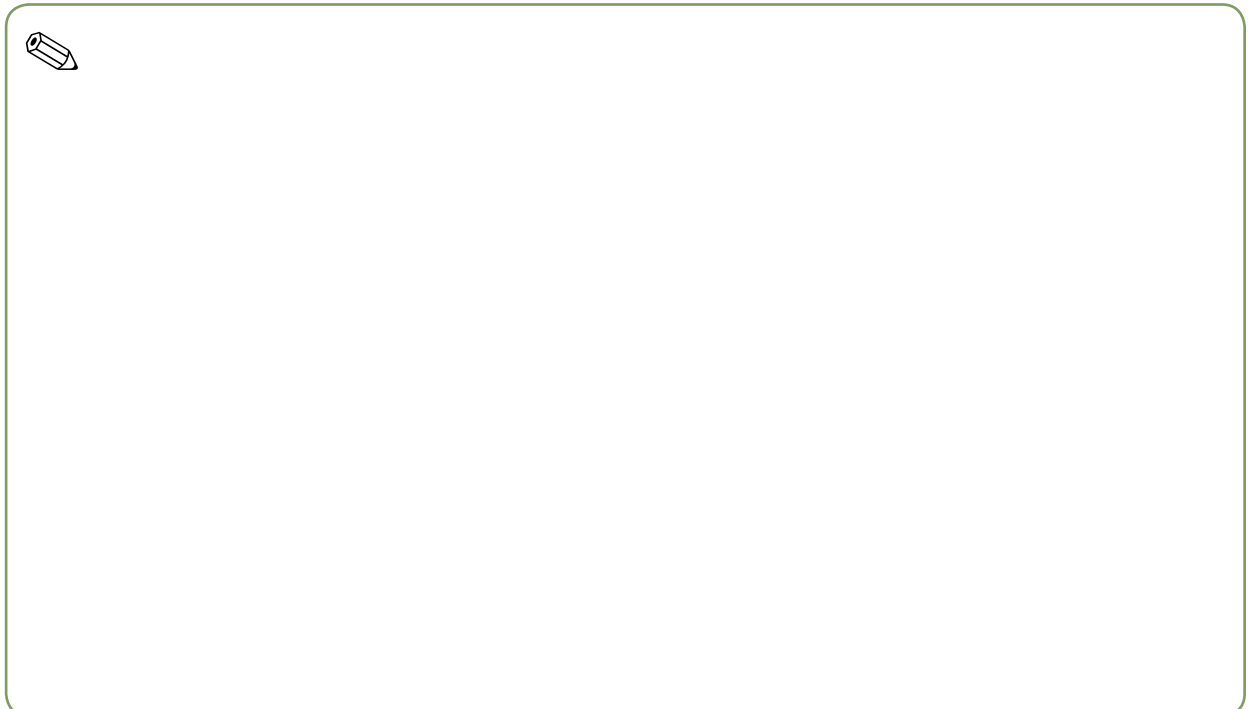
.....

.....

4. Állítsd időrendi sorrendbe a fáraóval kapcsolatos eseményeket! Írj sorszámokat a négyzetekbe!

☐ Istenként kezdik el tisztelni.	☐ Mumifikálják.
☐ Uralkodó lesz belőle.	☐ Megtalálják a régészek a múmiát.
☐ Piramisba temetik.	☐ Életét veszti.
☐ Megnézed a fáraó múmiáját a múzeumban.	

5. Kutass az interneten! Hogyan ábrázolták az egyiptomiak az isteneiket? Milyen megjelenési formáik voltak? Rajzolj le két, általad érdekesnek talált istenalakot!

Az ókori Izrael

1. Párosítsd a bibliai neveket a hozzájuk illő fogalmakkal!

Nevek: József, Mózes, Noé, Salamon, Ádám, Dávid

Fogalmak: bárka, tízparancsolat, kiűzetés, parittyva, álom, templom

.....
.....

a) Húzd alá a személynevek közül az uralkodók neveit!

b) Keretezd be azoknak a személyeknek a neveit, akik megfordultak Egyiptomban!

c) Állítsd a személyeket időrendi sorrendbe!

.....

2. Írd az állítás sorszámát a megfelelő helyre aszerint, hogy az egyiptomi vagy a zsidó vallásra jellemző!

1. többistenhit	2. szent könyvében szerepel Noé
3. a Napot istenként tiszteli	4. egyistenhit
5. bikaistenben is hisz	6. Íziszt istenként tiszteli
7. istene hat nap alatt teremtette a világot	8. Ádámot tartja az első férfinak
9. hisz a túlvilági életben	10. szent könyve a Biblia

egyiptomi vallás: .....

zsidó vallás: .....

3. Állítsd időrendi sorrendbe a Biblia eseményeit! Írj sorszámokat a négyzetekbe!

☐ Mózes kettéválasztja a Vörös-tengert	☐ Noé bárkát épít
☐ Ádám teremtése	☐ Éva teremtése
☐ a világ teremtése	☐ vízözön zúdul a Földre
☐ a zsidók Egyiptomban	☐ kiűzetés a Paradicsomból

4. Egészítsd ki a hiányos szöveget!

A megszülető zsidó államtól északra ..... éltek. Sokszor szerepelnek a Bibliában, mivel ők szállították a kor fontos építőanyagát, a .....
 A föníciaiak találták fel a mindössze ..... jelből álló betűírást, valamennyi európai írás őseit. A zsidók is ezt az írást vették át. Sem a föníciai, sem pedig a zsidó írás nem ismerte a .....

Milyen írástípust ismersz a betűíráson kívül? Gondolj Egyiptomra!

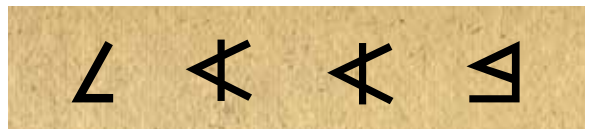
.....

5. A táblázat segítségével olvasd el a neveket, és írd őket a pontozott vonalra! Vigyázz! A föníciai írást jobbról balra olvassuk. Az első név egy bibliai szereplő, a második a föníciaiak legfontosabb istene.

א	alef	a	ל	lamed	l
ב	bet	b	מ	mem	m
ג	gimel	g	נ	nun	n
ד	dalet	d	ש	samech	sz
ה	he	h	א	ajin	o
ו	waw	w	פ	pe	p
ז	zajin	z	צ	sade	s
ח	het	h	ק	kof	q
ט	tet	t	ר	res	r
י	jod	j	ש	sin	s
כ	kaf	k	ת	taw	t

Megfejtés: .....

Megfejtés: .....

Próbáld meg föníciai betűkkel leírni az alábbiakat!

Salamon: .....

Kánaán: .....

6. Színezd ki a térképen pirossal az egyiptomiak országát, késsel a zsidók hazáját, zölddel pedig a föníciaiak lakhelyét! Rajzold be feketével a zsidók Egyiptomból való kivonulásának útvonalát!

7. Keresd meg a szóhálóban a zsidó történelem szereplőinek nevét vagy a zsidó néppel kapcsolatos fogalmakat, és írd őket a táblázat mellé!

M	Ó	Z	E	S	R	I	N	P	O
U	L	I	D	C	E	T	S	G	V
T	L	X	Q	I	K	J	A	D	W
J	E	R	U	Z	S	Á	L	E	M
U	C	D	O	R	S	K	A	N	B
H	N	E	K	A	N	B	M	F	I
V	E	M	G	E	I	V	O	Z	B
K	F	A	D	L	L	H	N	C	L
O	Z	S	O	L	T	Á	R	S	I
D	Á	V	I	D	A	R	K	O	A

.....
 .....
 .....
 .....
 .....
 .....
 .....
 .....
 .....

8. Kösd össze az egymáshoz illő neveket, fogalmakat!

Templomot építő zsidó király

Jeruzsálem

A Biblia egyik része

Izrael

A zsidók országa

Salamon

A zsidók ellen harcoló nép

Újszövetség

A zsidók országának fővárosa

filiszteus

9. Válaszolj a kérdésekre!

Mi volt Dávid király eredeti foglalkozása? .....

Ki volt Dávid ellenfele, akit legyőzött? .....

Milyen fegyverrel győzte le Dávid a filiszteus harcost? .....

10. Melyik a kakukktojás a négy közül? Tegyé! X-et a megfelelő helyre, és indokold a választod!

Mózes

Ozirisz

Noé

Dávid

Indok: .....

filiszteus

zsidó

kínai

föníciai

Indok: .....

parittyá

József

kő

Dávid

Indok: .....

Ádám

zöldség

gyümölcs

Éva

Indok: .....

11. Állítsd időrendi sorrendbe a zsidókkal kapcsolatos bibliai eseményeket! Írj sorszámokat a négyzetekbe!

Ádám és Éva

Dávid legyőzi Góliátot

József, az álmfejtő

Kivonulás Egyiptomból

A Tízparancsolat

Az özönvíz

Az ókori Kína és India

1. Melyik országhoz tartoznak a felsorolt fogalmak? Írd a sorszámot a megfelelő helyre!

1. a lélek újjászületése	2. iránytű	3. Csin császár
4. Buddha	5. selyemhernyó-tenyésztés	6. Indus folyó
7. puska	8. Sárga-folyó	9. a nulla szám használata
10. a nagy fal	11. árják	12. a tehén szent állat

Kína: .....

India: .....

2. Olvasd el az első kínai császárról szóló szöveget, majd válaszolj a kérdésekre!

Kr. e. 210-ben fejezte be életét Csin Si Huang-ti (uralkodott: Kr. e. 247–210), az első kínai császár, aki a birodalom egyesítése és megszervezése mellett monumentális építkezéseiről lett híres.

Az uralkodó eredetileg Csao Cseng néven, Kr. e. 260 körül látta meg a napvilágot. Már igen fiatalon, tizenhárom esztendőskorában megörökölte édesapja trónját. Kr. e. 230-ra Csao Cseng letörte a helyi előkelőségek hatalmát, és az ország felszabaduló energiáit az évszázadok óta egymással háborúzó kínai királyságok meghódítására fordította. Az uralkodó kilenc évig tartó küzdelem árán az összes rivális államot leigázta, majd felvette a Csin Si Huang-ti nevet, mely az „első Csin császár” jelentéssel bírt.

A császár egységes törvényeket, közös írást, mértékegységeket és fizetőeszközt vezetett be Kínában. Átszervezte a korábbi királyságok közigazgatását, lefegyverezte a helyi hadurakat, a legbefolyásosabb családokat pedig a fővárosába telepítette, hogy elejét vegye a későbbi lázadásoknak.

A birodalom erejéről a Csin Si Huang-ti uralkodása alatt elkészült roppant beruházások tanúskodnak. Számos utat, palotákat és szentélyeket építtetett szerte az országban. A köztudatban úgy él, hogy a kínai nagy fal építése is az első császár érdemei közé tartozik, ám a valóságban a hunok ellen szolgáló védelmi rendszer egyes részei már korábban is álltak. A császár kegyetlenségeiről is hírhedt volt, állítólag egyszer négyszázhatvan szerzetest temettetett el élve.

Hány évvel ezelőtt halt meg az első kínai császár? .....

Mi volt a császár eredeti neve? .....

Milyen építmények fűződnek a nevéhez? .....

Miért tartották kegyetlennek a császárt? .....

3. Színezd ki a térképen pirossal Kínát, késsel pedig Indiát!

Melyik terület van közelebb Európához? .....

Írd le, melyek Kína folyói! .....

.....

4. Milyen indiai, vagy kínai ételeket ismersz? Sorolj fel néhányat!

.....

.....

.....

5. Igaz, vagy hamis? Tegyéél X-et a megfelelő helyre!

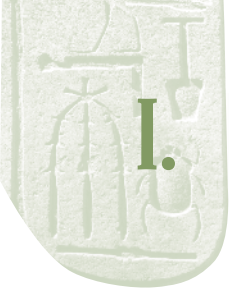
	Igaz	Hamis
A kínaiak találták fel a kereket.		
Az indiai társadalom négy nagyobb rétegre tagozódik.		
Az indiaiak az elefántot háborúban is használták.		
A kínaiak rizst termesztenek.		
A nagy falat Indiában építették.		
3500 éve új nép érkezett Indiába, az egyiptomiak.		
A puskaport a kínaiak kezdetben ágyúkhöz használták.		
Az indiaiak sok istent tisztelnek.		
Buddha Indiában tanított.		
Csin császár 1800 éve egyesítette Kínát.		

6. Rajzold le a kínai nagy fal egy részletét! Milyen jellegzetességekre hívnád fel a figyelmet?

7. Hasonlítsd össze a mezopotámiai, egyiptomi, kínai és indiai öntözéses gazdálkodást a leckék és a források segítségével! Fogalmazd meg, mi a közös és mi az eltérő bennük!

	közös elemek	eltérő elemek
Mezopotámia		
Egyiptom		
Kína		
India		

A történelem kezdete (Összefoglalás)

1. Melyik életmódhoz tartoznak a fogalmak? Írd a betűjeleket a megfelelő helyre!

A: állattenyésztés   B: vadászat   C: mesterségek   D: falvak
E: halászat   F: ideiglenes szállások   G: földművelés

Vándorló életmód: .....

Letelepült életmód: .....

2. Melyik terület jut eszedbe az alábbi kifejezésekről? Írd a számokat a megfelelő helyre!

1: Nílus   2: zikkurat   3: ékírás   4: Csin császár   5: Buddha   6: Ószövetség (Héber Biblia)
7: hieroglifa   8: sokistenhit   9: selyem   10: egyistenhit   11: betűírás   12: Jeruzsálem   13: múmia
14: Mózes   15: Ozirisz   16: kerék   17: Babilon   18: Jangce   19: Eufrátesz   20: Indus

Mezopotámia: .....

Egyiptom: .....

Izrael: .....

Fönícia: .....

Kína: .....

India: .....

3. Állítsd időrendi sorrendbe a korszakokat! Írj sorszámokat a négyzetekbe!

ókor   jelenkor   középkor   őskor   újkor

4. Kik voltak az alábbi történelmi személyek és istenalakok?

Ötzi: .....   Buddha: .....

Ré: .....   Csin császár: .....

Dávid: .....   Ápisz: .....

Ozirisz: .....   Salamon: .....

10. Miről mesélnek az ókori görög mítoszok?

1. Melyik görög mítoszhoz tartoznak a következő személyek, tárgyak, események? Írd a sorszámokat a megfelelő helyre!

1. útvesztő	2. várostrom	3. 10 év háború
4. faló	5. bika	6. Minótauros
7. aranyalma	8. Ariadné	9. fonál
10. Helené	11. Homérosz	12. emberadó

„Menekülés a labirintusból”: .....

A trójai háború: .....

2. Kösd össze a személyt a hozzá tartozó szóval!

	Ariadné	költemény
	Homérosz	fonál
	Minótauros	aranyalma
	szerelem istennője	faló
	görög harcos	emberáldozat

3. Magyarázd meg, mit jelentenek az alábbi szavak!

mítosz: .....

labirintus: .....

Minótauros: .....

4. Melyik a kakukktojás? Húzd alá! Indokold meg a választásodat!

a) Trója Helené Minótauros Homérosz .....

b) Knószosz aranyalma Minótauros Kréta .....

c) Athén Párizs Thészeusz emberadó .....

5. Milyen mitológiai lényeket ismersz? Sorolj fel néhányat!

.....

.....

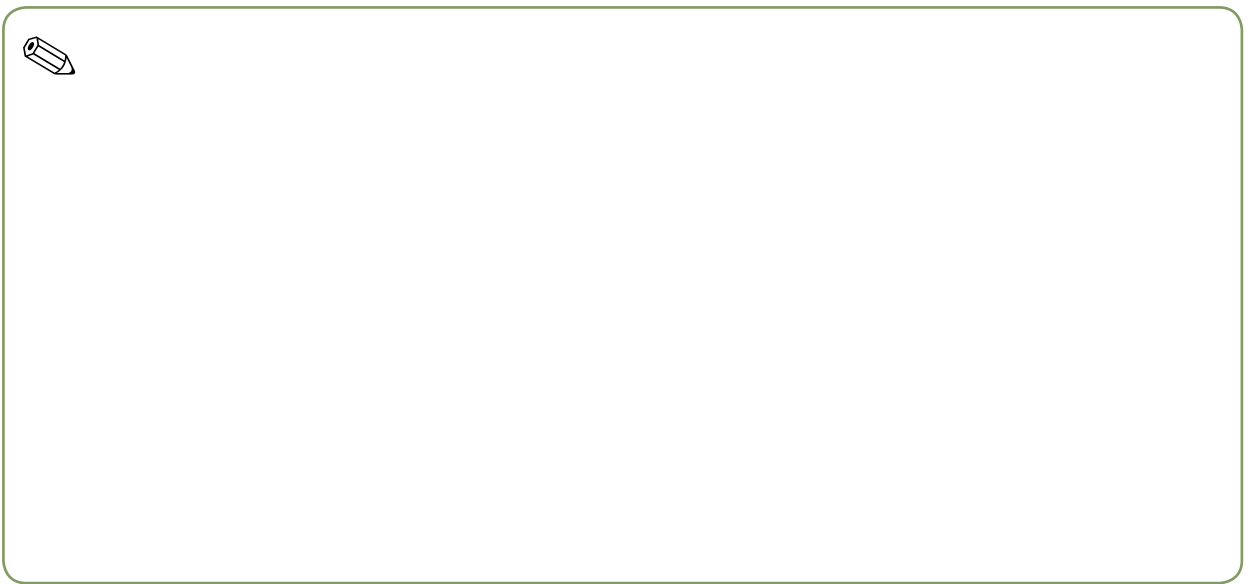
.....

.....

6. Egészítsd ki a hiányos szöveget!

Egy ..... régész mintegy ..... éve megtalálta Trója romjait.
A város több mint ezer évig állt, mielőtt romba dőlt. A királyi palotát hatalmas .....
vették körül. Egy ..... évig tartó ostromnak azonban nem találták nyomát.

7. Rajzold le, milyennek képzeled el a Minótauroszt!

8. Knószosz és Trója romjait megtalálták a régészek. Mit igazolnak ezek a romok a mítoszokból? Csoportosítsd mi az, ami biztosan csak mese, mi az, ami valóság lehet, és mi az, ami biztosan létezett vagy megtörtént!

Mesés elem	Valóságosnak tűnő elem	Valóság

11. Olümposztól Olümpiáig

1. Melyik olümposzi isten írhatná magáról az alábbi adatokat? Írd az isten nevét a kép alá! Állítsatok össze csoportmunkában a feladathoz hasonló adatlapot egy általatok választott mitológiai alakról!

Alapadatok

Nem férfi
Érdeklődés férfiak és nők
Családi állapot házas
nyelvek ógörög
Vallási nézetek sokistenhit
 Politikai nézetek megadása

Munkahelyek és tanulmányok

OLÜMPOSZ

Főnök
Villámokat hajigálok

Munkahelyek és tanulmányok

OLÜMPOSZ
Szerelemszövő

Kapcsolat

Héphaisztosz

Megfejtés: .....

Megfejtés: .....

2. Kösd össze az isten nevét a hozzá tartozó feladatkörrel!

Apollón	család védelmezője
Arész	tudományok istene
Héra	háború istene
Héphaisztosz	tenger istene
Poszeidón	kovácsok istene

3. Mivel jutalmazták az ókori olümpiai játékok győzteseit?

.....
.....

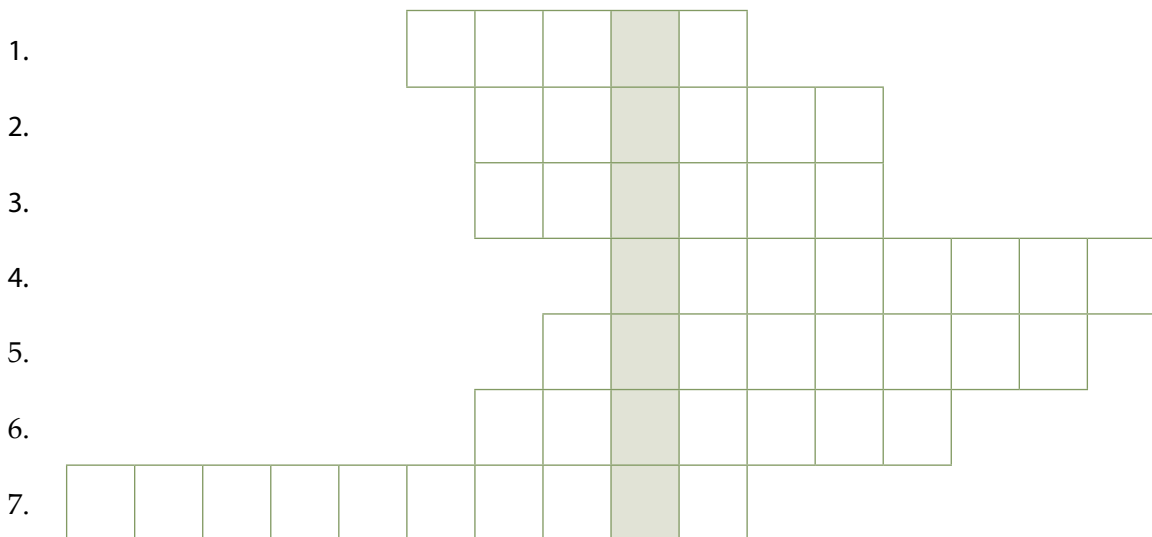

4. Egészítsd ki a hiányos szöveget!

A legnagyobb tömegeket azok a szentélyek vonzották, amelyekben sportversenyeket rendeztek az ..... tiszteletére. A legismertebbek a Zeusz tiszteletére rendezett ..... versenyjátékok voltak. Kr. e. 776-ban jegyezték fel az ..... , aki a stadionfutást nyerte meg. Lehet, hogy korábban is voltak ott versenyek, de ezekről nem maradt fenn feljegyzés. A gyakran egymással háborúzó kis városállamok lakóit a közös ..... és közös ..... kívül a versenyjátékok tartották össze. Ezeken csak szabad ..... férfiak vehettek részt.

5. Fejtsd meg a keresztrejtvényt, és írd a megfejtést a pontozott vonalra!

1. A görögök főistene, tiszteletére rendezték az olümpiákat.
2. Öt versenyszámból álló olümpiai sportág.
3. Az olümpiai győztes ennek a növénynek a leveléből font koszorút kapott.
4. ...vetés: olümpiai versenyszám.
5. Olümpiai versenyszám, két férfi küzd benne egymással.
6. A delphoi jósdában ennek az istennek a papnője jósolt az isten segítségével.
7. Ilyen vallású római császár tiltotta be az ókori olümpiákat.

Megfejtés: .....

6. Húzd alá azokat a versenyszámokat, amelyek az ókori olümpiákon az öttusa részét képezték!

íjászat

kocsiverseny

futás

vívás

diszkoszvetés

úszás

birkózás

lovaglás

gerelyhajítás

bokszt

távolugrás

súlylökés

7. Melyik a kakukktojás a négy közül? Tegyel X-et a megfelelő helyre, és indokold a válaszodat!

a) íjászat   birkózás   gerelyhajítás   távolugrás

Indok: .....

b) olajfakoszorú   Olümpia   Zeusz   Kr. e. 677

Indok: .....

c) kocsiverseny   futás   diszkoszvetés   birkózás

Indok: .....

d) Zeusz   Apollón   Aszklépiosz   Olümposz

Indok: .....

e) tizenkét főisten   delphoi jósda   Hórusz   Zeusz

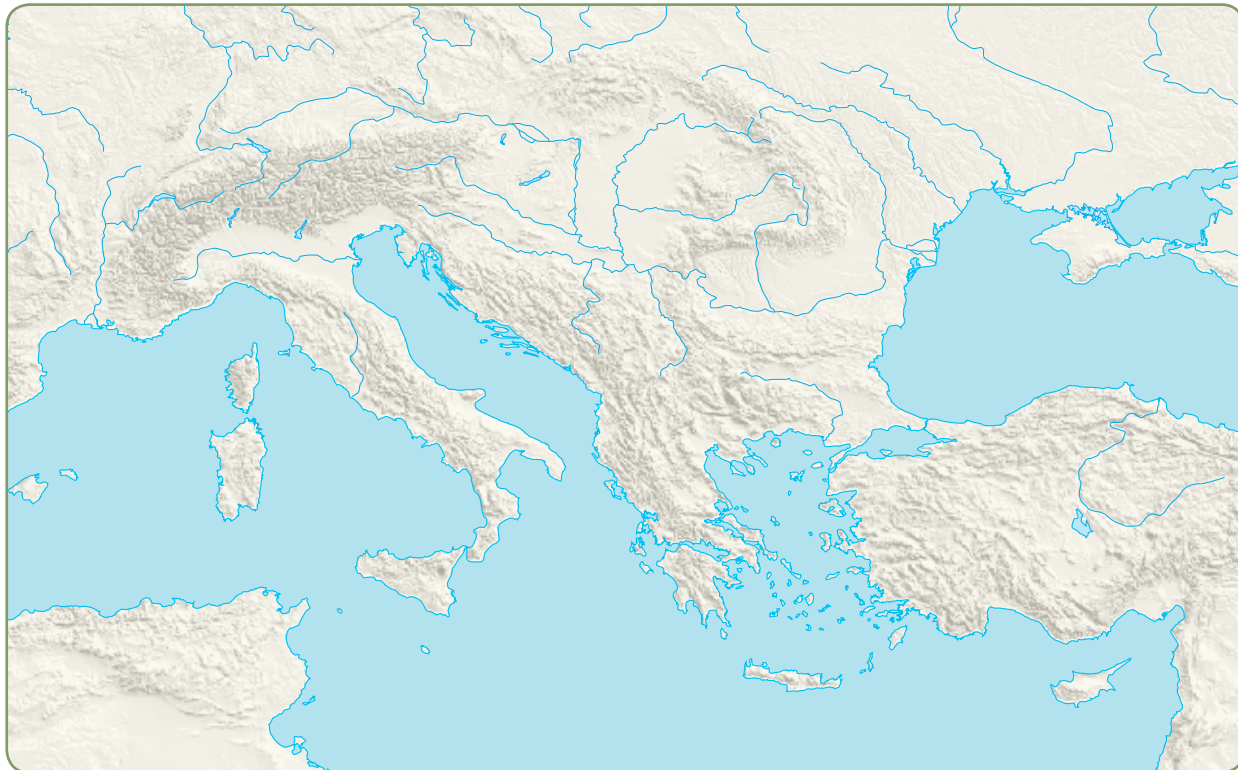
Indok: .....

f) olajfakoszorú   szobor   aranyérem   dicsőség

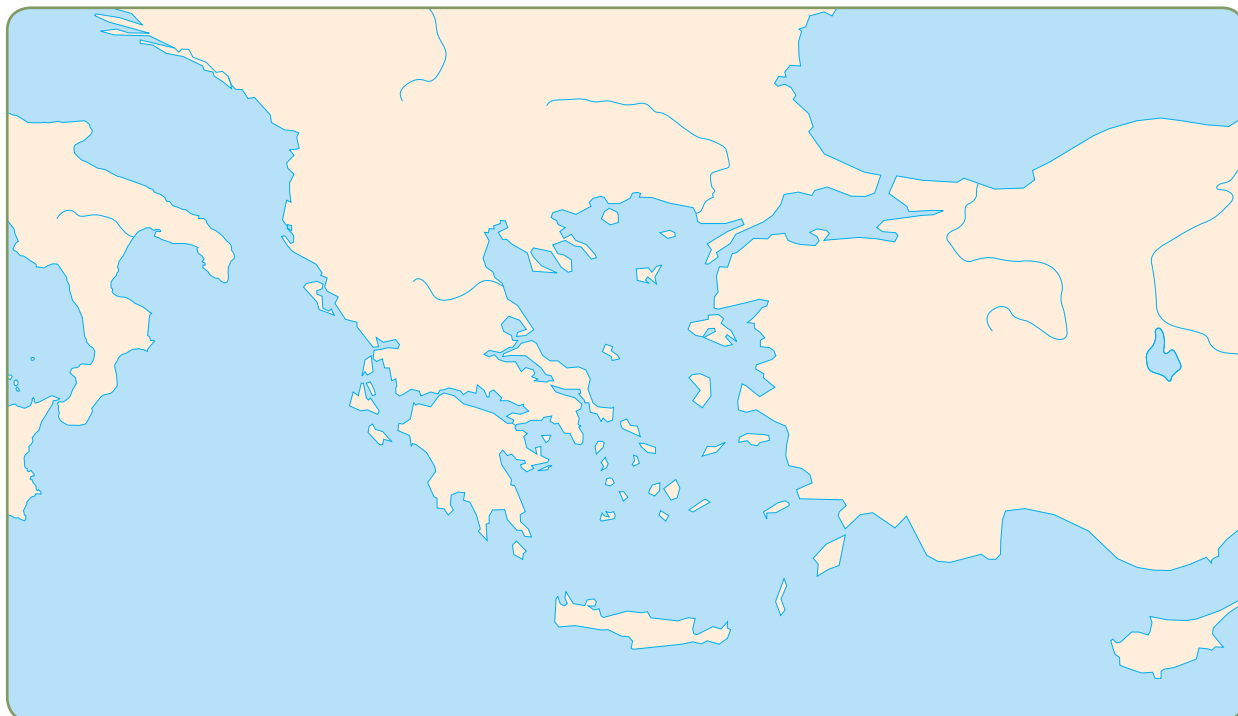
Indok: .....

12. Athén és Spárta

1. Színezd be késsel Európán térképén Hellász területét!

2. Jelöld piros pontokkal Hellász térképén Athén és Spárta városát! Karikázd be Kréta szigetét!

3. Athénhoz, vagy Spártához tartoznak a felsorolt fogalmak? Írd a sorszámot a megfelelő helyre!

1. Két király vezette a városállamot.
2. A polgárok közösen étkeztek.
3. A városállamban élő idegenek elsősorban kereskedők voltak.
4. Polgárai nem csak katonáskodással foglalkoztak.
5. Kiloncezer fő védte az egész államot.
6. Szolgáik gyakran lázadoztak.
7. A parasztok az agorán adták el a bort, mézet.

Athén: .....

Spárta: .....

4. Egészítsd ki a hiányos szöveget!

Athén lakóinak helyzete nem volt egyforma. Éltek közöttük ..... és rabszolgák, gazdagok és ....., előkelők és egyszerű ..... A leggazdagabbak az előkelő földbirtokosok, kereskedők és ..... tulajdonosok voltak. Sokáig a nemesek kezében volt minden hatalom. Nekik volt házuk a ..... és vidéken is. Lovon jártak ki a birtokukra, hogy ellenőrizzék a ..... és a szolgák munkáját.

5. Olvasd el a szöveget, és válaszolj a kérdésekre!

Spártában két király volt, mindkettejüket Héraklész (Hercules) leszármazottainak tartották. Két királyi családból származtak. Háború esetén egyikük vezette a spártai sereget, míg a másikuk otthon maradt. Haláluk után a városállamban tíznapos gyászt rendeltek el. A legidősebb fiuk lett az örökösük, ha pedig nem volt fiúgyermekük, akkor a legközelebbi férfirokon lett az uralkodó.

Mi történt, ha meghalt Spártában az egyik király? .....

Háború esetén mit csinált a két király? .....

Kinek a leszármazottaiként tartották számon a spártai királyokat? .....

Ki örökölte a trónt a királyoktól? .....

6. Húzd alá a megfelelő választ!

a) A piactér neve görögül:

Olümposz   agora   népgyűlés   fórum

b) Ennyi spártai polgár volt:

tízezer   ötvenezer   háromszáz   kilencezer

c) A spártai férfiak ennyi idős korukig katonáskodtak:

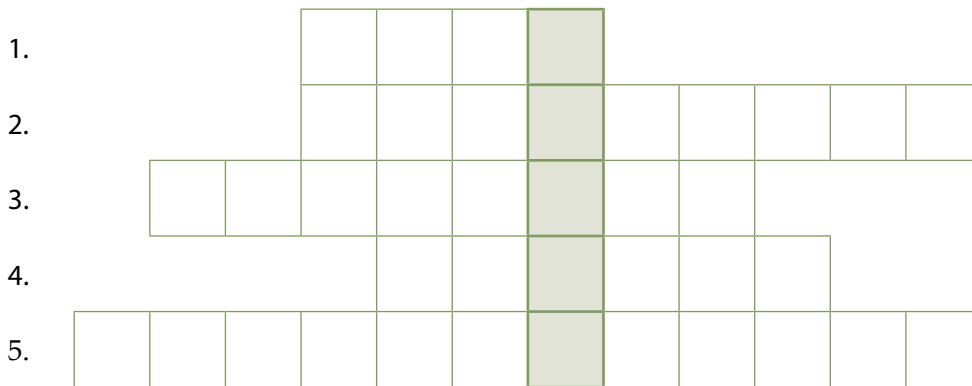
negyven   huszonöt   ötven   hatvan

d) Itt volt az athéni kézművesek műhelye:

lakásuk földszintjén   a piac közepén   a falvak szélén   lakásuk emeletén

7. Fejtsd meg a keresztrejtvényt, és írd a megfejtést a pontozott vonalra!

1. A családot védelmező istennő a görögöknél, Zeusz felesége.
2. Athénban vagyoni helyzet szerint gazdagok és ... éltek.
3. Itt éltek a görög istenek.
4. Spártában két ilyen ember állt a városállam élén.
5. A király melletti fontos vezető testület Spártában. (Két szó egybeírva.)

Megfejtés: .....

8. Készíts táblázatot, amelyben felsorolod, miben hasonlít egymásra az athéni és a spártai állam, és miben különbözik!

Athéni állam		Szártai állam	
különbségek	hasonlóságok	különbségek	

13. Nevelés az ókori Hellaszban

1. Tedd időrendi sorrendbe egy ókori görög fiú életének eseményeit! Írj sorszámot a négyzetekbe!

☐	írni-olvasni tanulás	☐	olajfa koszorú kifüggesztése az ajtóra		
☐	fogócskázás a szabadban	☐	házasság	☐	katonai kiképzés

2. Húzd alá, melyik játékkal játszhattak az ókori gyerekek!

plüssfigura	matchbox	kocka	
apró, fából készült kocsi	Aphrodité baba fésülhető hajjal	videojáték	
teniszütő	malom	dió	kőgolyó

3. Írj fogalmazást! Hasonlítsd össze a két görög városállamban, Athénban és Spártában élő gyermekek fiataalkorát!

.....

.....

.....

4. Írd a pontozott vonalra, mit ábrázol a kép! Fogalmazd meg röviden a tankönyvi szöveg alapján, hogyan tanultak a görögök! Miben különbözött napjaink oktatásától?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

5. Tanult-e az ókori görög gyerek...

	Igen	Nem
...betűírást?		
...kémiát?		
...számolást?		
...éneket?		
...fizikát?		
...biológiát?		
...olvasást?		

6. Igaz, vagy hamis? Tegyéél X-et a megfelelő helyre!

	Igaz	Hamis
Az ókori görög lányokat 13–15 évesen már férjhez adták.		
Spártában a fiúk 17 éves koruktól katonáskodásra készültek.		
A görög gyerekek agyagtáblán gyakorolták az írást.		
Papír a görögöknél még nem volt, helyette papiruszt használtak.		
A lányokat Spártában ugyanolyan sportosan nevelték, mint a fiúkat.		
Az egyik ókori társasjátékot ma is ismerjük, ez a malom.		
Az újszülött görög kislányok érkezését fafaragás jelezte.		
A görög fiúk szülei hozományt adtak.		
A görög fiatalok kiválaszthatták házastársukat.		
A görög családokban sokkal kevesebb gyereket neveltek, mint ma.		

7. Egészítsd ki a hiányos szöveget!

A görög gyerekek viasszal bevont ..... gyakorolták az írást. Papír még nem volt, helyette ..... használtak. A könyveket nem lehetett lapozni, hanem ..... csavarták fel a hosszú papiruszt.

14. A görög–perzsa háborúk hősei

1. Tedd időrendi sorrendbe az alábbi eseményeket! Írj a négyzetekbe sorszámokat!

- A perzsa követeket kútba lökik Spártában.
- Miltiadész támadást indít a perzsák ellen.
- Háromszáz spártai védi a Thermopüliai-szorost.
- Themisztoklész Szalamisznál legyőzi a perzsa flottát.
- Athén a lázadó görög városállamok segítségére siet.
- Kr. e. 490-ben Marathónnál kötnek ki a perzsák.
- A perzsák elmenekülnek Marathón alól.
- A perzsák elfoglalják és feldűlják Athént.

2. A betűk három hős görög harcos nevét rejtik. Keresd meg őket!

TIAMILDÉSZLEÓNIDASZMISZTHELÉSZTOK

1. harcos: .....

2. harcos: .....

3. harcos: .....

3. A görög harcosokat kör alakú pajzsaikról hoplitáknak nevezzük. Írd a hoplita ábrája mellé a fegyvereinek és védőfelszereléseinek a nevét!

1. ....

2. ....

3. ....

4. ....

5. ....

6. ....

4. Igaz, vagy hamis? Tegyéél X-et a megfelelő helyre!

	Igaz	Hamis
Themisztoklész Marathónnál legyőzte a perzsákat.		
Háromszáz spártai szállt szembe a perzsákkal a Thermopüli-szorosnál.		
A marathóni csatát Kr. e. 420-ban vívták.		
A görög–perzsa háborúkat végül a görögök nyerték meg.		
A perzsák elfoglalták és felgyújtották Spártát.		
A görögök tengeri csatában sohasem győzték le a perzsákat.		
A thermopüli csatában egy áruló okozta a görögök vesztét.		
A perzsa követek kútba dobták a spártai királyt.		
Themisztoklész és Miltiadész perzsa harcosok voltak.		
A háromszáz spártai falat épített a Thermopüli-szorosban.		

5. Melyik a kakukktójas a négy közül? Tegyéél X-et a megfelelő helyre!

- a) Thermopüli-szoros Záma
 Szalamisz Marathón
- b) kard lándzsa
 ágyú pajzs
- c) perzsa birodalom
 városállam nagykirály

6. Készíts táblázatot, amelyben összefoglalod a két hadsereg jellemző tulajdonságait! Milyen szerepet játszott a görögök győzelmében a két fél eltérő fegyverzete?

A görög hadsereg jellemző tulajdonságai	A perzsa hadsereg jellemző tulajdonságai

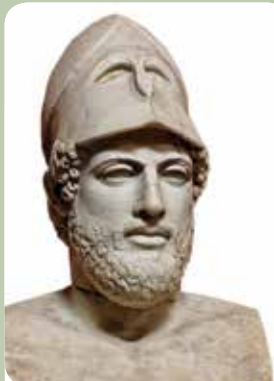
15. Athén virágkora

1. A szókeresőben hét, Athénnal kapcsolatos fogalom van elrejtve. Keresd meg a fogalmakat, majd írd őket a pontozott vonalra!

P	A	R	T	H	E	N	Ó	N	Q
W	K	B	A	G	O	L	Y	E	A
A	R	R	B	M	V	B	E	Z	T
T	O	T	O	G	O	A	V	Ü	Z
H	P	E	R	I	K	L	É	S	Z
É	O	L	Z	I	L	A	A	T	I
N	L	A	K	S	S	E	G	P	U
É	I	P	R	B	M	F	Y	É	Z
I	S	F	C	S	G	G	J	N	G
S	Z	A	V	A	Z	Á	S	Z	T

Megfejtés: .....

2. Írd a pontozott vonalra, mit ábrázolnak a képek!

.....

.....

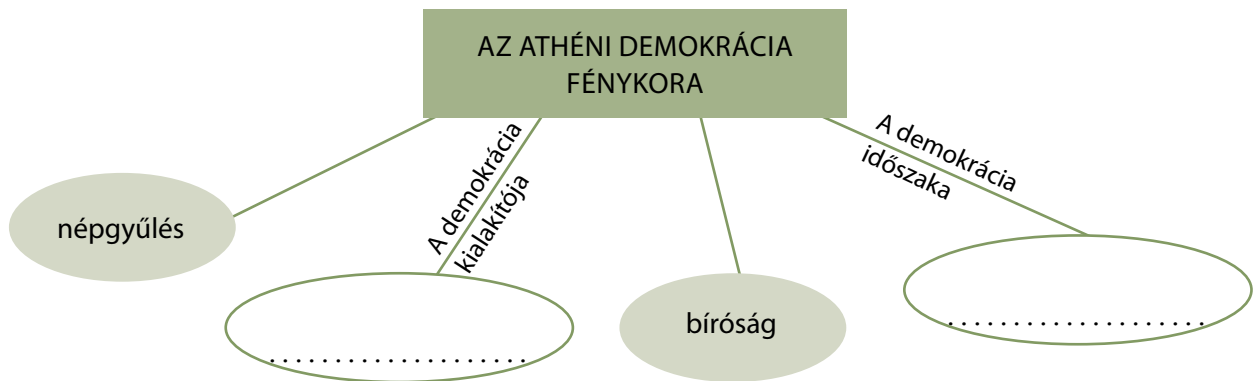

.....

3. Egészítsd ki a hiányos szöveget!

Periklész építtette fel a város közepén álló várhegyen, az ..... a város istennőjének, ... a templomát, a ..... . Az építkezéshez a kor legkiválóbb ..... hozatta Athénba. A város vonzotta a költőket, filozófusokat, történetírókat is. Periklész idején ..... volt a görög világ kultúrájának központja.

4. Egészítsd ki a hiányos vázlatot!

5. Állítsd időrendi sorrendbe az Athénnal kapcsolatos eseményeket! Írj sorszámokat a négyzetekbe!

- Periklész Athén legfontosabb embere lesz.
- Athén városát megalapítják.
- Királyok uralkodnak Athénban.
- Az előkelő származású nemesek kezükbe veszik a hatalmat.

6. Melyik istennőről nevezték el Athén városát? Mit gondolsz, miért épp róla?

.....
.....

16. Költők, szobrászok, tudósok

1. Olvasd el az ókori görög orvosok által letett hippokratészi eskü részletét, majd válaszolj a kérdésekre!

„Esküszöm az orvos Apollónra, Aszklépioszra, Hügieiára, Panakeiára, az összes istenre és istennőre, őket hívva tanúul, hogy erőmhöz és belátásomhoz mértén teljesíteni fogom eskümet és alábbi kötelezettségemet. Az orvostudományban mesteremet ugyanolyan tiszteletben részesítem majd, mint szüleimet; megosztom vele megélhetésemet, és ha nélkülöz, gondoskodni fogok ellátásáról; fiait saját fivéreimnek fogom tekinteni, és ha ők is el akarják sajátítani az orvostudományt, fizetség és szerződés nélkül megtanítom majd nekik. Gondom lesz rá, hogy a tudományt, a szóbeli és minden más felvilágosítást ismertessem fiaimmal és mesterem gyermekeivel, valamint azokkal a tanítványokkal, akiket szerződés és az orvosi törvény alapján tett eskü kötelez, de (rajtuk kívül) mással nem. Az életmódra vonatkozó szabályokat a betegek hasznára kamatoztatom majd erőm és belátásom szerint, megóvva őket a bajtól és kártevéstől. Senkinek sem adok majd mérget, még ha kéri is; sőt még csak ilyen tanácsot sem adok neki.” (hippokratészi eskü)

Sorold fel, kikre tesz esküt az orvos!

.....
.....

Mit kell tennie az orvosnak, ha tanítómestere nélkülöz?

.....

Kinek árulhat el gyógyítással kapcsolatos fortélyokat az orvos?

.....

2. Kösd össze a görög tudós vagy művész nevét a foglalkozásával!

Platón	szobrász
Szophoklész	orvos
Pheidiasz	filozófus
Hérodotosz	történetíró
Hippokratész	drámaíró

3. Összekevertük a betűket! Állítsd őket helyes sorrendbe, és megkapod a görögök által is művelt tudományok neveit!

- a) Z F I Ó L F A O I: .....
- b) M T M K A I A E A T: .....
- c) O V S L S R O Á: .....
- e) T R T N T Ö Í Á S R É E: .....

4. Húzd alá azt a műalkotást vagy épületet, amelyet az ókori görögök készítettek!

zikkurat   Zeusz-szobor   agyaghadsereg   piramis

5. Milyen neveket írnak körül a mondatok? Írd a megfejtést a pontozott vonalra!

- A görög–perzsa háborúk történetírója: .....
- Az első orvosi kézikönyv szerzője: .....
- Az olümpiai Zeusz-szobor megformálója: .....
- Matematikával is foglalkozó görög filozófus: .....

6. Egészítsd ki az alábbi mondatokat a megfelelő görög tudós vagy művész nevével!

Thalész   Hérodotosz   Pheidiasz   Hippokratész

- a) A Parthenón építését a kor leghíresebb szobrásza, ... vezette. Athéné szobrát is ő készítette el aranyból és elefántcsontból.
- b) ..... megírta a görög–perzsa háborúk történetét. Ő nem volt athéni, de meglátogatta a várost, hogy találkozzék Periklészszel.
- c) Az első orvosi könyveket ..... írta. Nem hitte el, hogy a betegségeket az istenek okozzák, ezért nem az imát, hanem a gyógyítást javasolta a hozzá fordulóknak.
- d) A milétoszi ..... például filozófus is volt, nemcsak matematikus. Szerinte a világ és az élet is a vízből keletkezett.

17. A világhódító

1. Karikázd be Nagy Sándor híres mozaikján késsel a makedón hódítót, pirossal pedig ellenfelét, a perzsa nagykirályt! Írj a füzetedbe egy rövid haditudósítást a képen látható jelenetről!

2. Jelöld piros színnel, hogy a térképen látható területek közül melyeket foglalta el Nagy Sándor! A tankönyved vagy a történelmi atlaszod segítségével rajzold be a hadjáratok útvonalát is!

3. Húzd alá annak az államnak vagy városnak a nevét, amelyet Nagy Sándor meghódított!

Kína	Babilon	Egyiptom	Perzsia
Kánaán	Japán	Fönícia	India

4. Ki volt?

Nagy Sándor édesapja: .....

Nagy Sándor tanítója: .....

Nagy Sándor legnagyobb ellenfele: .....

5. Fejtsd meg a keresztrejtvényt, és írd a megfejtést a pontozott vonalra!

1. Athén közepén álló várhegy.
2. Nagy Sándor által meghódított afrikai terület.
3. Nagy Sándor nevelője.
4. A háború görög istene.
5. Nagy Sándor édesapja.
6. Ebben a városban halt meg Alexandrosz.

1.																				
2.																				
3.																				
4.																				
5.																				
6.																				

Megfejtés: .....

6. Gyűjtsd ki egy atlasz segítségével, milyen mai országok területére hatolt be Nagy Sándor a hadseregével! Törekedj arra, hogy az országok felsorolása kövesse a hadjárat útvonalát!

.....

.....

.....

II. Hellász földjén (Összefoglalás)

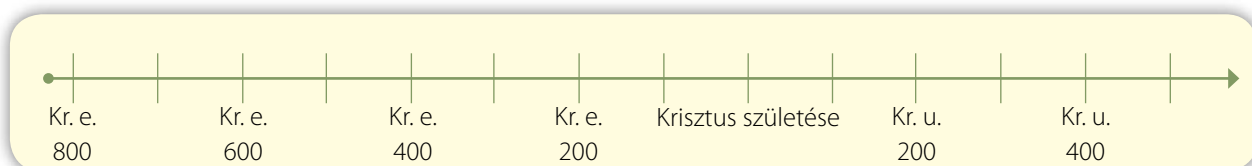
1. Csoportosítsd az állításokat aszerint, hogy Athént vagy Spártát jellemzik! Írd a betűjeleket a megfelelő helyre!

A: helóták B: baglyos pénz C: demokrácia D: Periklész E: közös étkezések F: két király
G: nők irányították a szolgálakat H: 60 éves korig katonáskodás I: cserépszavazás

Athén: .....

Spárta: .....

2. Helyezd el az időszalagon az alábbi eseményeket, és írd melléjük, hogy mikor történtek!

A: Marathóni csata: .....

B: Az első olümpiai játékok: .....

C: Szalamiszi csata: .....

D: Periklész időszaka (évszázad): .....

3. Kik voltak az alábbi személyek?

Themisztoklész: .....

Nagy Sándor: .....

Periklész: .....

Arisztotelész: .....

Zeusz: .....

4. Rendezd időrendi sorrendbe az alábbi eseményeket!

☐ Szalamiszi csata	☐ Thermopülai csata
☐ Miltiadész győzelme	☐ Dareiosz Athén ellen indul
☐ II. Philipposz uralkodása	☐ A trójai háború
☐ Nagy Sándor meghódítja Perzsiát	☐ Nagy Sándor halála Babilonban

18.

Történetek Róma alapításáról és harcairól

1. Jelöld a térképen piros ponttal Róma városát! Itáliát színezd ki kékkel! Karikázd be Hellász területét!

2. Írd le, milyen monda kapcsolódik a képhez!

.....

.....

.....

.....

3. Kösd össze az egymással összeillő szavakat!

anyafarkas

Remus

szenátus

konzul

légió

latin

vezető tisztviselő

rómaiak nyelve

katonai egység

szoptatás

vének tanácsa

ikerfiú

4. Melyik a kakukktojás? Tegyéél X-et a megfelelő helyre, és indokold a válaszodat!

- a) Itália   Tiberis   Makedónia   Róma

Indok: .....

- b) szenátus   konzul   népgyűlés   tanács

Indok: .....

- c) népgyűlés   gonosz király   pásztor   ikek

Indok: .....

- d) Romulus   Periklész   Remus   anyafarkas

Indok: .....

A d) példában két kakukktojás is lehet. Vajon miért?

Indok: .....

5. Fogalmazd meg, mit jelent a latin mondás: errare humanum est, azaz tévedni emberi dolog!

.....
.....

6. Olvasd el a szöveget, majd válaszolj a kérdésekre!

„Mivelhogy ikertestvérek lévén, a kor alapján nem tehettek igazságot egymás között, a hely védőisteneire bíztaák, hogy jóslat útján válasszanak, kinek a nevét viselje az új város, ki uralkodjék fölötte – Romulus a Palatinust, Remus az Aventinust választotta magának, hogy ott az égbolt gondos megfigyelése útján a madaraktól kérjen jóslatot. Azt mondják, elsőnek Remus kapott jelet: hat saskeselyűt; már-már kihirdette a jósjelet, amikor kétszer annyi jelent meg Romulusnak – és kitit a maga csoportja királyként köszöntött: azok a jelenségek időpontjának elsőbbsége, emezek a madarak száma alapján követelték a királyságot. Ebből vita támad, majd öltre mennek, s a harag végül gyilkossággá fajul; zavargás közben Remus egy ütéstől holtan terül el. Egy másik, ismertebb hagyomány szerint Remus, bátyját kigúnyolva, átugrotta állítólag az új falakat; emiatt Romulus haragra lobbant, és e szavak kíséretében megölte őt: «Így jár a jövőben, aki átugorja falaimat.»”
(Titus Livius történetíró nyomán)

Kiről nevezték el Róma városát a legenda szerint, és miért? .....

.....

Mi alapján nevezték királynak Remust követői? .....

Hogyan halt meg Remus? .....

19. A pun háborúk

1. Írd az esemény sorszámát a megfelelő helyre! Hányadik pun háborúban történt az adott esemény?

1. Hannibál harcai	2. A rómaiak csapóhidat építenek hajóikra
3. Szicília Rómáé lesz	4. A zámai csata
5. Karthágó lerombolása	6. Scipio római hadvezér fellépése
7. Átkelés az Alpokon	8. Pun seregek 15 évig Itáliában
9. Scipio átkel Afrikába	

Első pun háború: .....

Második pun háború: .....

Harmadik pun háború: .....

2. Mit látsz a képen? Írj fogalmazást arról, hogyan vívták tengeri csatáikat a rómaiak az első pun háborúban!

.....
.....
.....
.....

3. Ki volt a punok és ki a rómaiak legnagyobb hadvezére a pun háborúk során?

.....

4. A szókeresőben négy fogalom van elrejtve. Keresd meg a fogalmakat, majd írd őket a pontozott vonalra!

U	K	B	O	N	L	Z	E
H	A	N	N	I	B	Á	L
T	R	S	U	F	G	M	E
I	T	M	T	V	E	A	F
O	H	H	P	C	N	T	Á
C	Á	J	O	M	I	Z	N
N	G	B	R	T	U	P	T
Ú	Ó	D	E	V	N	K	O

.....

5. Állítsd időrendi sorrendbe a pun háborúk eseményeit! Írj sorszámokat a négyzetekbe!

- Hannibál átkel az Alpokon.
- Scipio zámái győzelme.
- Szicília Rómáé lesz.
- A rómaiak csapóhidakkal szerelik fel hajóikat.
- Kitör a harmadik pun háború.
- Karthágó lerombolása.
- Hannibál Itáliában.
- Kitör az első pun háború.
- Kitör a második pun háború.

6. Olvasd el, a forrást, majd válaszolj a kérdésekre!

„Az ütközetben Hannibál kettős hadászati fogást alkalmazott. Először is olyan hadállást foglalt el, hogy a szelet hátulról kapja. Fergeteges erejű, forró szél fúj, a síkság felől hatalmas porfelhőt kavart fel, és a karthágóiak hadsorai felől a rómaiak felé hajtotta. A római katonák szeme tele lett porral, kénytelenek voltak elfordítani a fejüket, s ez megzavarta őket.

Másodsorban csatarendjét a következőképpen állította fel: hadseregének legbátrabb és legharcakészebb csapatait a derékhad két szárnyán sorakoztatta fel, a csatarend közepén pedig a leggyengébbeket ék alakban, jóval az arcvonal többi része előtt. A legharcdeztettebb csapatok parancsot kaptak, hogy mihelyt a rómaiak áttörik és üldözni kezdik az előretolt csapatrészeket, és bekerülnek a karthágóiak befelé öblösödő phalanxának közepébe, mindkét oldalról gyorsan forduljanak velük szembe, verjék vissza és kerítsék be őket. Úgy látszik, ez idézte elő a legnagyobb vérontást. Amint ugyanis a karthágóiak közepén hátrahúzódtak, és az üldöző rómaiak utánuk nyomultak, Hannibál félhold alakúra változtatta hadseregének felállítását. A csapatparancsnokok a szárnyakon pajzzsal és dárdával felfegyverzett válogatott harcosokkal rátámadtak a fedezetlenül maradt ellenségre, és mindazokat, akik a bekerítő mozdulat előtt nem tértek ki idejében, körbefogták és halomra öldösték.” (Plutarkhosz leírása a cannaei csatáról)

A szélhez képest hogyan állította fel seregét a pun hadvezér? .....

.....
.....

Kiket állított Hannibál csatarendjének közepére? .....

.....
.....

Milyen hadmozdulat volt a célja Hannibálnak? .....

.....
.....

7. Készíts táblázatot a három pun háború összehasonlításához!

	1. pun háború	2. pun háború	3. pun háború
A háború kitörésének oka			
A háború emlékezetes eseményei			
A háború győztese			
A háború következményei			

20. A köztársaság válsága

1. Írd az állítások sorszámát a megfelelő helyre! Vajon parasztkatonákról, zsoldos katonákról, vagy gladiátorokról van szó?

1. Hadjáratok idején nem tudták megművelni földjeiket.	2. Tizenhat évig szolgáltak.
3. Fizetséget kaptak szolgálataikért.	4. Spartacus egy volt közülük.
5. Caesar katonái.	6. Rabszolgaként harcoltak.
7. Leszerelésük után földet kaptak.	8. A punokkal harcoltak.

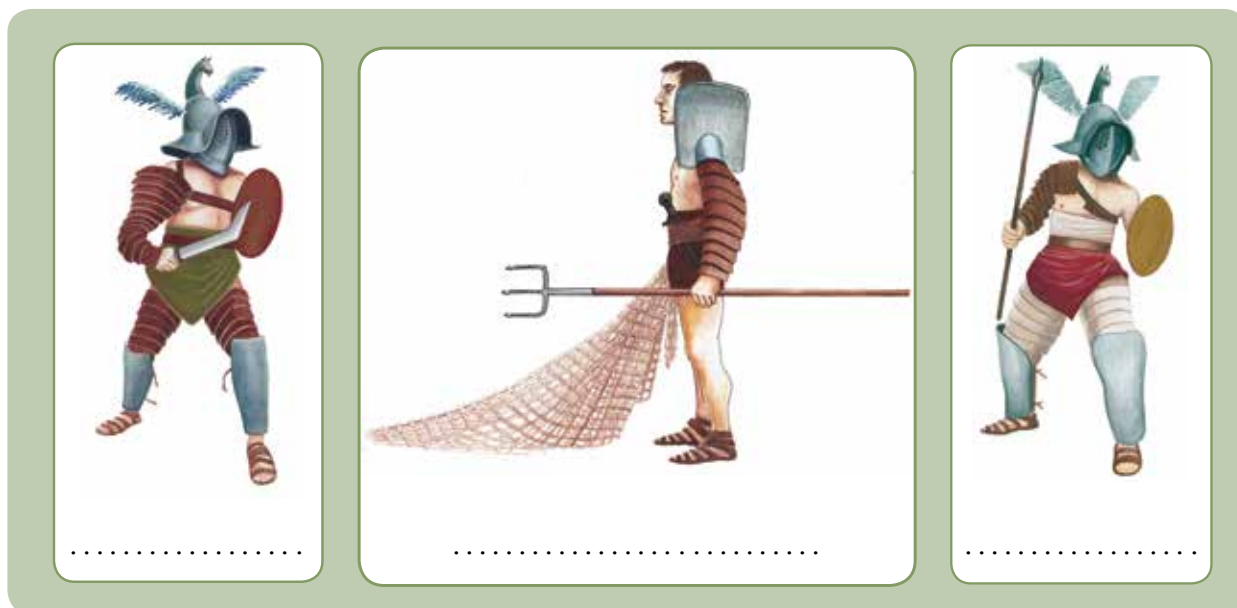
parasztkatonák: .....

zsoldos katonák: .....

gladiátorok: .....

2. A meghatározások alapján írd a kép alá, milyen gladiátortípust ábrázol a kép!

- SECUTOR:** Nagypajzsos, karddal küzdő gladiátor, aki főleg a retiariusok (hálóvetők) elleni harcra specializálódik. A secutor üldözőt jelent, nevük jól tükrözi harcmódorukat.
- RETIARIUS:** Hálóvető. Pajzsot nem hord, mivel akadályozná a harcban. Másik fegyvere a háromágú szigony. Volt még nála egy tőr is. Harcmódora a fürgeségre épül.
- HOPLOMACHUS:** Fegyvere a lándzsa, emellett rejtve egy tőrt is magánál hord. Pajzzsal védi magát.
- THRAX:** Trák. Jellegzetes görbe kardot használ.
- SCISSOR:** Karddal és kézre szerelhető fegyverrel harcol.

21. Julius Caesar

1. Állítsd időrendi sorrendbe a Julius Caesar életével kapcsolatos eseményeket! Írj sorszámot a négyzetekbe!

☐ Caesar elfoglalja Galliát.	☐ Brutus és társai meggyilkolják Caesart.
☐ Caesar elfoglalja Rómát.	☐ Caesar konzul lesz.
☐ Pompeius Caesar ellen fordul.	☐ Caesar naptárreformja.

2. Keresd meg a térképen és színezd ki kékkel Julius Caesar hódítását, Galliát! Melyik mai ország területén van?

Keresd meg a Brit-szigeteket, majd színezd ki pirossal! Jelöld be Rómát a térképen!

3. Válaszolj a kérdésekre!

Julius Caesar halála március 15-én történt. Mit ünnepelnek a magyarok ezen a napon?

.....

4. Kiról van szó?

Caesar ellenfele: .....

egyiptomi királynő: .....

Caesar gyilkosa: .....

Gallia meghódítója: .....

5. Szerinted Nagy Sándor, vagy Julius Caesar volt az ókorban a legnagyobb hadvezér? Esetleg Hannibál? Írj fogalmazást A legnagyobb ókori hadvezér címmel! Állításodat indokold!

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

6. Kösd össze a neveket a hozzájuk kapcsolódó történésekkel!

	Julius Caesar	Caesar római ellenfele
	Kleopátra	Gallia meghódítása
	Pompeius	uralkodás Egyiptomban
	Brutus	huszonhárom tördőfés

7. Római polgárként el kell döntened, hogy támogatod-e a Caesar elleni merénylőket. Gyűjts érveket ellenük és mellettük!

Ellenzem Caesar egyeduralmát, mert...	
Elfogadom Caesar egyeduralmát, mert...	

22. Császárok a birodalom élén

1. Állítsd időrendi sorrendbe Augustus császár életének eseményeit! Írj sorszámot a négyzetekbe!

- Julius Caesar örökbe fogadja.
- Tiberiust teszi meg utódjának.
- Összefogás Julius Caesar merénylői ellen.
- Megkapja az Augustus nevet.
- Legyőzi Antoniust és Kleopátrát.
- Saját bizalmasait ülteti pozíciókba.

2. Mely császárok nevének betűit kevertük össze? Fejtsd meg! Karikázd be, hogy az illető jó vagy rossz császár volt!

R O N E ..... jó császár/rossz császár

C S U R M A A R E L U I S U ..... jó császár/rossz császár

L C A L G U I A ..... jó császár/rossz császár

G U T S A U S U ..... jó császár/rossz császár

3. A meghatározások alapján írd le, hogy melyik császárról van szó!

- a) Az utolsó nagy hódító császár: .....
- b) A bölcselkedéseiről híres császár: .....
- c) Az Antoniust és Kleopátrát legyőző uralkodó: .....
- d) Az istenszoborral „beszélgető” örült császár: .....
- e) Az édesanyját meggyilkoló császár: .....
- f) Pannóniát meghódító uralkodó: .....

4. **A későbbi császárokat azzal a kívánsággal iktatták be tisztségükbe, hogy legyenek szerencsésebbek Augustusnál és jobbak Trajanusnál. Mit gondolsz, miért ezt a két császárt emelték ki a többi közül?**

.....
.....

5. **Olvasd el a szöveget, majd válaszolj a kérdésekre!**

„Hat nap és hét éjjel dühöngött a tűzvész (Rómában), s a nép emlékművek, síremlékek épületébe húzódva keresett szállást magának. A rengeteg bérházon kívül akkor égett le a régi vezérek sok hadizsákmánnyal ékesített palotája, az isteneknek a királyoktól, majd a pun és a gall háborúk idején fogadalmul felajánlott és felszentelt templomai, és minden, ősidőktől fennmaradt látnivaló és nevezetesség. A város égését (a császár) a Maecenas-toronyból nézte végig, gyönyörködve, mint mondta: a lángok szépségében, s ismert színpadi öltözékében a Trója elesté-t énekelte. De a lehető legnagyobb hasznot és zsákmányt akarván húzni még ebből a szörnyűségből is, kihirdette, hogy ingyen magára vállalja a hullák meg az üszkös romok eltakarítását, s nem engedte, hogy háza tája maradványaihoz bárki közelítsen; közben azonban önként felajánlott, valamint a kényszerűen behajtott adományokkal mind a tartományokat, mind a magánemberek anyagi erőforrásait csaknem kimerítette.” (Suetonius)

Ki volt a Róma égésében gyönyörködő császár?

.....

Lapozz tovább a munkafüzetben! Ki volt, aki először tett erőfeszítéseket a római tűzvészek megakadályozására?

.....

Nézz utána! Miért nevezte egy magyar költő (Kosztolányi Dezső) ezt a császárt „véres költő”-nek?

.....

Hogyan használta fel a császár még a szerencsétlenséget is a maga hasznára?

.....

Uralkodása idején kezdődött el a keresztények üldözése. Hogyan befolyásolta ez a tény az utókor ítéletét?

.....

6. Melyik császár van a képen?

.....

7. Milyen felszerelése volt egy császárkori római legionáriusnak? Írd a kép alapján a számokhoz a fegyver nevét!

Támadó fegyverek:

- 1. ....
- 2. ....

Védő felszerelések:

- 1. ....
- 2. ....
- 3. ....

8. Tedd egymás mellé a történelmi atlaszt és a földrajzi atlaszt! Írd össze földrészenként csoportosítva, mely mai országok találhatóak azon a területen, amelyre Trajanus birodalma kiterjedt!

Európa	Afrika	Ázsia

23. Séta a császárkori Rómában

1. Melyik római épületet ábrázolja a kép? Írd a pontozott vonalra!

.....

.....

.....

2. Írj fogalmazást arról, mit csináltak az emberek a fenti épületekben!

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

3. Kösd össze a híres római személy nevét azzal, hogy mi volt a foglalkozása!

Vergilius	természettudós
Plinius	császár
Horatius	történetíró
Augustus	költő
Livius	eposzíró

4. Melyik épületet keresnéd fel Rómában, ha...

- a) ... imádkozni szeretnél Jupiterhez? .....
- b) ... látni szeretnéd az egymással vitatkozó szenátorokat? .....
- c) ... egy izgalmas kocsiversenyt szeretnél megtekinteni? .....
- d) ... meg szeretnéd látogatni Augustus császárt otthonában? .....
- e) ... két gladiátor küzdelmére volnál kíváncsi? .....
- f) ... valamennyi római istenhez szeretnél könyörögni? .....
- g) ... gyümölcsöket szeretnél vásárolni? .....

5. Igaz, vagy hamis? Tegyel X-et a megfelelő helyre!

	Igaz	Hamis
Vergilius híres eposza a rómaiak őseiről szól.		
Plinius tizenhárom kötetes munkát írt.		
Horatius verseit sokan vásárolták.		
A rómaiak általában agyagtablán árulták a könyveket.		
Livius egy híres római császár volt.		
A római könyvtárakban németül és franciául írott könyvek voltak.		
Rómában egyetlen nagy fürdő volt.		
A görögök számára fontosabb volt a színház, mint a rómaiak számára.		
Horatius versei szerint Augustus császár alatt vaskor köszöntött Rómára.		
Plinius római volt.		

6. Milyen különbségek vannak egy ókori fürdő és egy mai uszoda között? Sorolj fel néhányat!

.....

.....

.....

.....

24. Élet a Római Birodalomban

1. Oldd meg az ókori hajózással kapcsolatos matematikai problémát!

Marcus, az egyiptomi hajóskapitány búzát szállít hajóin Rómába az éhező szegényeknek. A március idusa utáni napon indul el a piramisok földjéről. Lucius 5 nappal később hagyja el Karthágót, hajóin Marcushoz hasonlóan gabonát szállít a főváros éhező lakosságának.

Marcus, vagy Lucius gabonája ér előbb Rómába? .....

Fognak-e tudni enni az éhező római szegények Marcus gabonájából készült kenyeret március folyamán? Válaszodat indokold!

.....

2. Összekevertük a betűket! Állítsd őket helyes sorrendbe, hogy értelmes szavakat kapj!

PVC IARONI: ..... PSOAT: .....

LYTRATHEÓ: ..... FRŐDÜ: .....

VVTKÉZÍEZE: ..... RMZÁCIÓOAIN: .....

3. Mit látsz a képen? Mire használták a rómaiak? Írj rövid fogalmazást!

.....
.....
.....
.....
.....
.....

4. Sorolj fel a rómaiakon kívül a birodalomban lakó népeket!

.....

5. Olvasd el a szöveget, majd válaszolj a kérdésekre!

Augustus átlátta a tűzveszély megakadályozásának fontosságát, felismerte a közbiztonság fenntartásának szükségességét, és ezért a jól bevált egyiptomi példa nyomán állandó jellegű, hétezer szabadosból álló egységet állított fel. Az egység tagjai a vigilek. A hétezer embert hét csapatba osztotta. Az ezer-ezer főnyi cohorsok (kohorszok) Róma városának különböző pontjain állomásoztak, éjjelenként pedig az utcán cirkálva őrködtek a város rendje és tűzbiztonsága felett. Mint-hogy Augustus Rómát tizennégy kerületre osztotta, minden két kerületre jutott egy-egy cohors. A vigilek a tűzoltást vízzel végezték. Szurokkal vízhatlanított vödörökkel hordták a vizet, ece-tes vízzel átitatott pokrócokkal, matracszerű alkalmatossággal fojtották el a lángokat. Csákány, balta, dorong egészítette ki a tűzoltó felszerelését. Az esetleges sérülésekre számítva minden cohorshoz négy-négy orvost osztottak be.

Ki hívta életre Rómában a tűzoltóságot? .....

Hányan voltak? .....

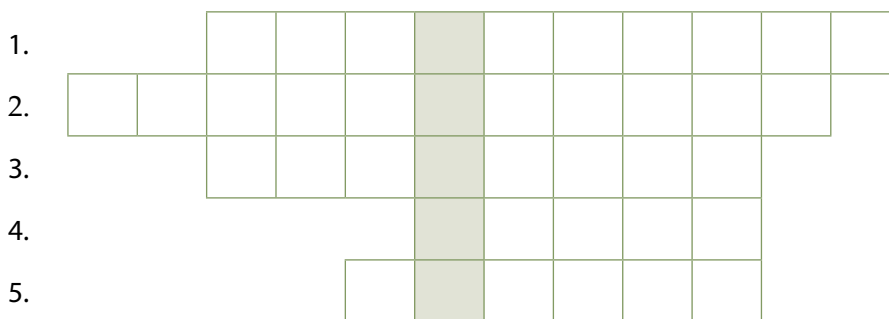
Hány cohorsba (csapatba) osztották be őket? .....

Milyen eszközeik voltak a vigileknek? .....

Hány orvos jutott összesen a római tűzoltókra? .....

6. Fejtsd meg a keresztrejtvényt, és írd a megfejtést a pontozott vonalra!

1. Ezzel vezették a rómaiak a vizet a nagyvárosokba.
2. A latin nyelv és a római kultúra átvétele.
3. A Római Birodalomnak .....millió lakosa volt..
4. A rómaiak nyelve.
5. Ingyen osztották Rómában a szegény polgároknak.

Megfejtés: .....

25. Római emlékek hazánk területén

1. Mi volt a római kori neve a felsorolt helyiségeknek, településeknek, folyóknak?

Rába: ..... Óbuda: .....

Erdély: ..... Szombathely: .....

Duna: ..... Zala: .....

2. Írj fogalmazást arról, milyen célra emelték a képen látható épületet!

.....
.....
.....
.....

3. A szókeresőben öt nép neve van elrejtve, amelyek Pannóniában éltek. Keresd meg a népneveket, majd írd őket a pontozott vonalra!

T	Z	A	N	C	S	L
H	K	I	M	N	Z	W
U	U	M	T	F	Í	B
N	M	E	S	D	R	R
O	P	S	A	F	E	A
K	E	K	T	Á	K	O
I	K	K	O	C	É	I
G	Ö	R	Ö	G	Ö	K
E	Q	Ó	E	R	J	Z
D	S	M	F	G	Ó	B
V	R	A	I	G	P	F
Z	S	I	D	Ó	K	D
T	E	A	R	R	S	H
G	E	K	Z	O	V	N

Megfejtés:

.....
.....
.....
.....
.....

4. Melyik a kakukktojás? Tegyéél X-et a megfelelő helyre, és indokold a választodat!

- a) szírek   indiaiak   görögök   zsidók

Indok: .....

- b) Tiberis   Záma   Danuvius   Arrabo

Indok: .....

- c) körte   barack   szőlő   cseresznye

Indok: .....

- d) padlófűtés   tusoló   mozaik   falfestmény

Indok: .....

- e) polgárváros   bank   amphiteátrum   katonai tábor

Indok: .....

5. Miért volt fontos a rómaiak számára, hogy a Duna folyó legyen a birodalom határa?

.....
.....
.....
.....
.....

6. Írj a kereskedelmi út neve mellé egy olyan római várost, amit érintett!

Borostyánút: .....

Danuvius folyó: .....

7. A Seuso-kincs egy Magyarországon talált római kori ezüst étkészlet. Válaszolj a kérdésekre!

„Ezek az edények, Seuso, maradjanak meg neked sok évszázadon át, hogy utódaidnak is méltóképpen hasznukra legyenek.”

Kié volt az étkészlet az ókorban?

.....

Az egyik tányéron egy tó látható és a tóra utaló Pelso szó olvasható. Melyik magyar tavat nevezhették a rómaiak Pelsonak?

.....

8. Rajzolj le egy olyan római kori tárgyat, amit múzeumban láttál, és megtetszett!

A large empty rectangular box with a pencil icon in the top left corner, intended for drawing a Roman artifact.

9. A történelmi atlasz segítségével gyűjtsd össze, melyek voltak azok az áruk és nyersanyagok, amelyeket a Római Birodalom kereskedői Itáliába szállítottak a többi provinciából!

A provinciákból Itáliába szállított áruk és nyersanyagok	Itáliából a provinciákba szállított áruk és nyersanyagok

26. A kereszténység kialakulása

1. Állítsd időrendi sorrendbe Jézus életének eseményeit! Írj sorszámokat a négyzetekbe!

- Jézus tanítványokat fogad maga mellé.
- Jézust kihallgatja Pontius Pilátus helytartó.
- Jézust Pilátus elé vezetik.
- Augustus császár népszámlálást rendel el.
- Krisztust keresztre feszítik.
- Keleti bölcsek keresik fel Jézust.
- Jézus megkeresztelkedik.
- Jézus és családja Egyiptomba menekül.
- Harmadnapra feltámadott az írások szerint.

2. Olvasd el a részletet Jézus prédikációjából, majd válaszolj a kérdésekre!

„Hallottátok a parancsot: szeresd felebarátodat, és gyűlöld ellenségedet. Én pedig azt mondom nektek: szeressétek ellenségeiteket, és imádkozzatok üldözőitekért! Így lesztek fiai mennyei Atyátoknak, aki fölkelte napját jókra is, gonoszokra is, esőt ad igazaknak is, bűnösöknek is. Ha csupán azokat szeretitek, akik szeretnek benneteket, mi lesz a jutalmatok? Nem így tesznek a vámosok is? S ha nem köszöntitek, csak barátaitokat, mi különöset tesztek? Nem így tesznek a pogányok is? Legyetek hát tökéletesek, amint mennyei Atyátok tökéletes!” (Máté evangéliuma)

Miért kell szeretni ellenségeinket Jézus szerint? .....

.....

Kit nevez vajon a szöveg mennyei Atyának? .....

.....

Mit kell tenni azzal az emberrel, aki üldöz minket? .....

.....

3. Melyik a kakukktojás? Tegyéél X-et a megfelelő helyre, és indokold a válaszodat!

- a) Betlehem   Názáret   Babilon   Jeruzsálem

Indok: .....

- b) Pilátus   Periklész   Heródes   Augustus

Indok: .....

- c) keresztség   káromkodás   csodák   szeretet

Indok: .....

- d) Jézus   Krisztus   betlehemi újszülött   Mária

Indok: .....

4. Ki volt?

Pilátus: .....

Heródes: .....

József: .....

Keresztelő János: .....

Mária: .....

Napkeleti bölcsek: .....

5. Igaz, vagy hamis? Tegyéél X-et a megfelelő helyre!

	Igaz	Hamis
Jézus történetét három könyv, az evangéliumok mondják el.		
Heródes elrendelte az összes betlehemi kisgyerek megölését.		
Jézus tanítványai az apostolok.		
Heródes a zsidók királya volt.		
Jézus szerint a gazdagság boldoggá tesz.		

6. Írd le, milyen világvallásokat ismersz még a kereszténységen kívül!

.....

27. A keresztény vértanúktól a keresztény császárokig

1. Válaszolj a kérdésekre!

Hogy nevezzük más szóval Róma püspökét? .....

Ki volt Róma első püspöke? .....

Ki volt az első keresztényüldöző római császár? .....

2. Fejtsd meg a keresztrejtvényt, és írd a megfejtést a pontozott vonalra!

1. Az a személy, aki Jézus tanításait követi.
2. Róma püspöke más szóval.
3. Róma első püspöke, apostol.
4. Keresztényüldözőből lett apostol, megjelent neki Jézus.
5. Kr. e. 44-ben meggyilkolt római hadvezér.
6. Római császár, aki egyenlővé tette a kereszténységet a pogány vallásokkal.
7. A művészetek és a jóslás görög istene.
8. Munkaszüneti nap a keresztényeknél.
9. A nem keresztények elnevezése.

1.																			
2.																			
3.																			
4.																			
5.																			
6.																			
7.																			
8.																			
9.																			

Megfejtés: .....

3. Melyik meghatározás igaz a görög-római pogány vallásra és melyik a kereszténységre? Írd az állítás sorszámát a megfelelő helyre!

1. Zeuszt főistennek tartja	2. Jézus tanításait követi
3. A Delphoi jósdát felkeresik követői	4. több istenben hisznek követői
5. egyistenhívő vallás	6. szent könyve a Biblia;
7. követői hisznek Poszeidónban	8. a püspökök vezették a közösséget
9. Augustus császár hite	10. Péter apostol hite

pogányság: .....

kereszténység: .....

4. Mit ünnepel a keresztény ember...

- a) karácsonykor? .....
- b) húsvétkor? .....
- c) vasárnap? .....

5. Összekevertük a szavak betűit! Állítsd őket helyes sorrendbe, hogy értelmes szavakat kapj!

NETSZ: .....

RÍRMÁT: .....

POSLOTA: .....

SÜPKÖP: .....

ÁPAP: .....

SZVTJÚÖEGÉS: .....

KERSTZÉNYELÜDZÉSÖ: .....

LLAMVÁÁALLS: .....

28.

A Nyugatrómai Birodalom bukása

1. Jelöld be a térképen pirossal Rómát és kékkel Konstantinápolyt! Azonosítsd a többi jelölt várost is! Fogalmazd meg röviden, hogy miről nevezetesek ezek a városok!

2. Milyen nyelven beszéltek a Római Birodalom...

a) keleti felében? .....

b) nyugati felében? .....

3. Húzd alá azoknak a népeknek a neveit, amelyek a Nyugatrómai Birodalom ellenfelei voltak!

görögök

hunok

egyiptomiak

japánok

germánok

thrákok

indiaiak

kínaiak

vándálok

4. Olvasd el a szöveget, és válaszolj a kérdésekre!

„Azt mondják, Honorius császár Ravennában egy eunuchtól, nevezetesen a baromfiólak őretől értesült arról, hogy Róma elpusztult. Az uralkodó a hír hallatán így kiáltott fel: „Hiszen nemrég még a kezemből evett!” Volt ugyanis egy igen nagy kakasa, amelyet Rómának nevezett; amikor pedig az eunuch világossá tette számára, hogy Alarik Róma városát pusztította el, a császár megkönnyebbülten felsóhajtott, és gyorsan így válaszolt: »Már azt hittem, barátom, hogy a kakasom, Róma pusztult el.« Azt mondják, ilyen hatalmas volt az uralkodó ostobasága.” (Prokopiosz bizánci történetíró)

Hogy hívták a barbár vezért, aki elpusztította Rómát? .....

Ki volt a császár ekkor? .....

Kitől értesült a császár Róma elpusztításáról? .....

Mi volt a félreértés oka a történetben? .....

.....

6. Hány év telt el Róma megalapítása és a Nyugatrómai Birodalom bukása között? Ne felejts el kivonni 1-et (a nemlétező 0. évet) a számítás során!

..... = ...

.....

7. Tedd időrendi sorrendbe a Római Birodalom történetének eseményeit! Írj sorszámokat a négyzetekbe!

- Nagy Konstantin megszünteti a keresztényüldözéseket.
- A pun háborúk.
- Augustus császár alatt Róma aranykorát éli.
- Romulus és Remus.
- A Nyugatrómai Birodalom bukása.
- A bölcs Marcus Aurelius császársága.

29. Birodalmak az ókorban

1. Kösd össze az ókori uralkodót a birodalmával!

	Attila	Római Birodalom
	Augustus	Perzsa Birodalom
	Csin Si Huang-ti	Makedón Birodalom
	Nagy Sándor	Kínai Császárság
	Xerxész	Hun Birodalom

2. Miért volt fontos az útépités egy birodalomban?

.....

.....

3. Egészítsd ki a hiányos szöveget!

A perzsák és a rómaiak meghagyták a behódolt népek nyelvét, vallását, szokásait, csak ..... kellett fizetniük, és a háborúkba ..... kellett küldeniük. A tartományok és a provinciák lakói rájöttek, hogy a közös birodalom biztonságot és hatalmas belső piacot teremt számukra. Ez tartóssá tette ezeket a birodalmakat. Bukásuk részben ..... , részben ..... miatt következett be. A belső bomlást, például a birodalom részeinek egymás elleni harcait kihasználhatták az idegen hódítók. A Perzsa Birodalom meggyengülése ..... , a Római Birodalom gondjai a ..... számára nyitott utat.

4. Válaszolj a római országutakról szóló kérdésekre!

- a) Hogy nevezték Róma első országútját? .....
- b) Melyik két várost kötötte össze Róma első országútja? .....
- c) Hogyan juttatták el a rómaiak a híreket a távoli provinciákba? .....

5. Melyik nép győzi le az ókorban...

- a) a perzsákat? .....
- b) Kis-Ázsia görög városait? .....
- c) a rómaiakat? .....

6. Fejtsd meg a keresztrejtvényt!

- 1. Az elfoglalt birodalom és év végén a rosszul tanuló gyerekek is meg...
- 2. A Hun Birodalom legnagyobb uralkodója.
- 3. A Római Birodalom uralkodójának címe.
- 4. Így nevezzük a Római Birodalom tartományát.
- 5. A leigázott népeknek fizetniük kellett.
- 6. A görögökkel Marathónnál csatázó, az ókorban hatalmas birodalommal rendelkező nép.
- 7. Hadihajókból álló sereg, biztonságossá tették a hajózást a tengereken.
- 8. Julius Caesar és Augustus birodalmának fővárosa.
- 9. A Perzsa Birodalmat elfoglaló hódító.
- 10. A „birodalmak erei”.

Megfejtés: .....

III.

Az ókori Róma (Összefoglalás)

1. Melyik pun háborúban történtek a következő események? Írd a betűjeleket a megfelelő helyre!

A: csapóhíd B: Hannibál Itáliában C: zámái csata D: Szicília megszerzése
E: átkelés az Alpokon F: Scipio harcai G: Karthágó lerombolása H: Hannibál békét kér

Első pun háború: .....

Második pun háború: .....

Harmadik pun háború: .....

2. Kik voltak az alábbi személyek? A kérdések megválaszolása után állítsd is őket időrendi sorrendbe!

a) Julius Caesar: .....

b) Romulus: .....

c) Nagy Konstantin: .....

d) Augustus: .....

e) Scipio: .....

f) Romulus Augustulus: .....

Időrendi sorrend: .....

3. Húzd alá azokat az állításokat, amelyek a keresztényekre vonatkoznak!

többistenhit, a szeretetet hirdetik, Jézus követői, hisznek Zeusban, Nagy Konstantin üldözte őket, pihenőnapjuk a vasárnap, Mária fiának követői, tisztelik a szenteket, Nero államvallássá emelte hitüket, pogányok

4. Mi történt...

a) ...Kr. e. 44. március idusán? .....

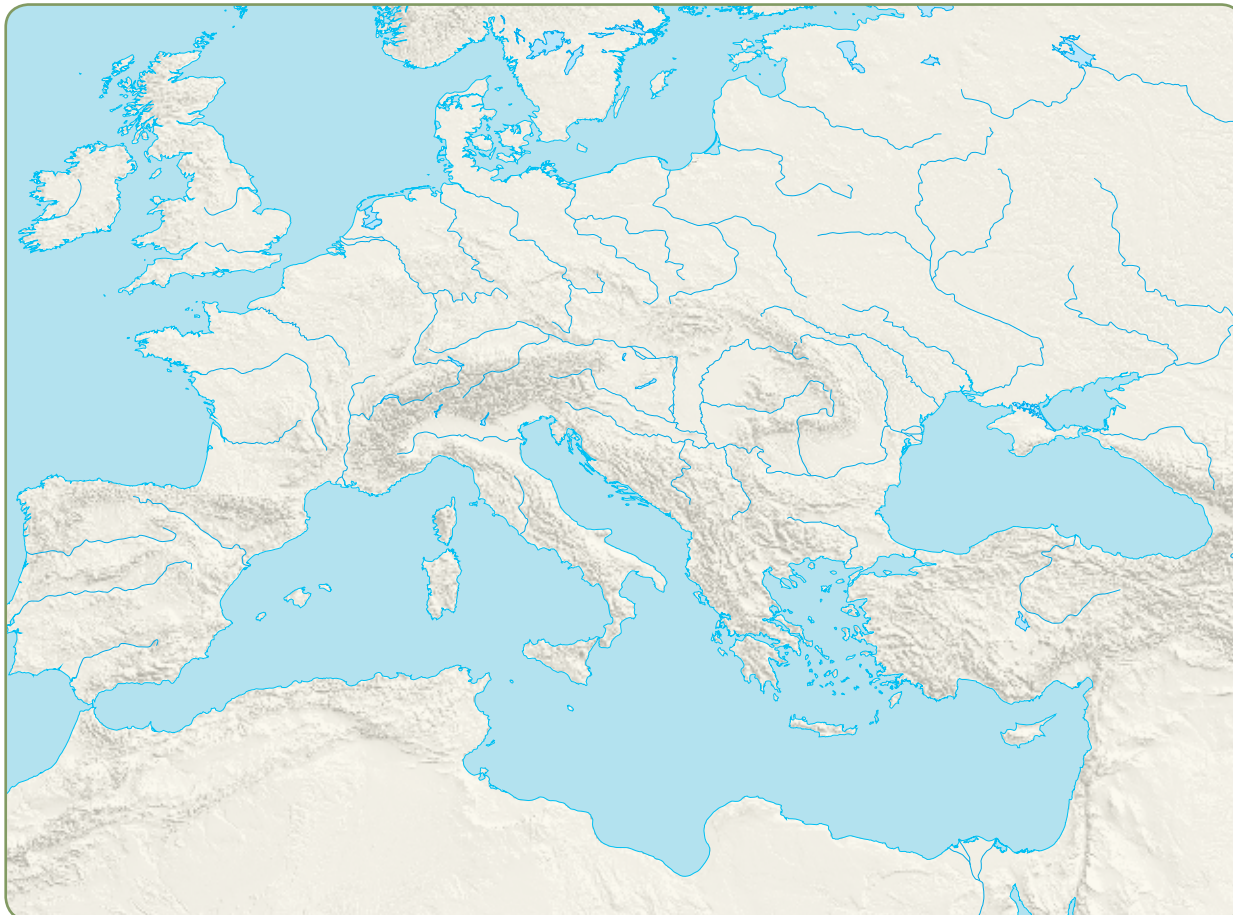
b) ...Kr. u. 476-ban? .....

c) ...Kr. e. 753-ban? .....

d) ...karácsonykor a keresztények szerint? .....

30. Európa a középkor kezdetén

1. Színezd ki a térképen kékkel a germán államok területeit, pirossal pedig a Bizánci Császárságot!

2. Kösd össze a barbár nép nevét azzal a területtel, ahol megtelepedett a Nyugatrómai Birodalom bukása után! Hívd segítségül tankönyved térképét!

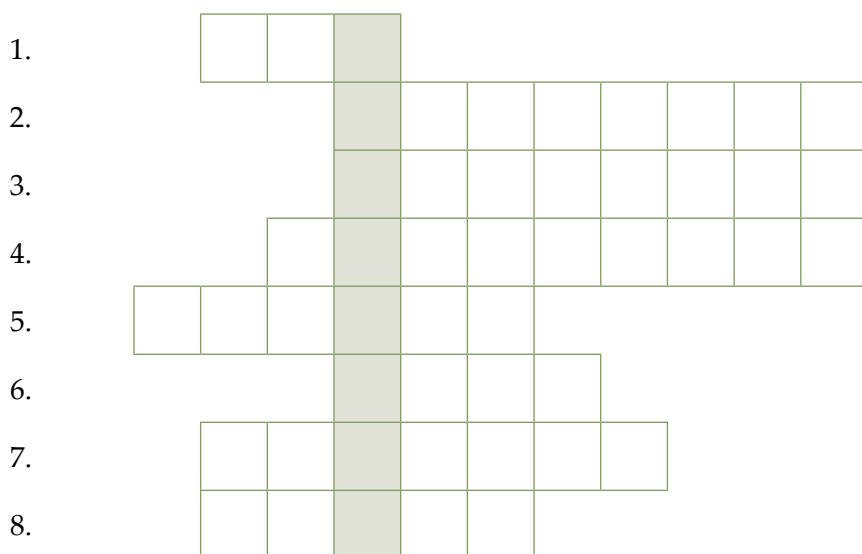

vandál
nyugati gót
keleti gót
frank

Hispania
Észak-Afrika
mai Franciaország
Itália

3. Fejtsd meg a keresztrejtvényt és megtudod, hogy hívták Justinianus császár feleségét!

1. Egy germán nép neve.
2. Itália mellett még ezen a területen telepedtek le gótok.
3. A zsinatok és az egyház véleményével egyet nem értő személy.
4. A kereszténység felvételével megszűnik.
5. Észak-Afrikában letelepülő germán nép.
6. A középkor előtti nagy történelmi korszak.
7. A germán királyok írásba foglalják.
8. A mai Franciaország területén letelepülő germán nép.

Megfejtés: .....

4. Melyik a kakukktozás a négy közül? Tegyé! X-et a megfelelő helyre, és indokold a választodat!

- a) frankok   Bizánci Császárság   Justinianus   Konstantinápoly

Indok: .....

- b) germán királyok   írásba foglalt törvények   földadományozás   Hagia Szophia

Indok: .....

- c) zsinatok   pogányság   kereszténység   Justinianus

Indok: .....

- d) Gallia   Franciaország   gótok   frankok

Indok: .....

5. Igaz, vagy hamis? Tegyéél X-et a megfelelő helyre!

	Igaz	Hamis
A Nyugatrómai Birodalmat másképpen Bizánci Császárságnak is nevezzük.		
Justinianus germán király volt.		
A frankok elfoglalták Konstantinápolyt.		
Az egyházi tanácskozásokat zsinatoknak nevezzük.		
Justinianus alatt épült fel a Hagia Szophia templom.		

6. Írj fogalmazást! Hasonlítsd össze az Európa nyugati felén létrejövő barbár germán államokat a Bizánci Császársággal!

.....

.....

.....

.....

.....

.....

7. Olvasd el a frankok törvényét, majd válaszold meg a matematikai kérdéseket!

1. §. Ha valaki szopós borjút lop, és rábizonyul, 120 dénár, vagyis három solidusra büntessék.
2. §. Ha egy- vagy két éves marhát lopott, és rábizonyították, 700 dénár, vagyis 17 és fél solidusra büntessék.
3. §. Ha valaki ökröt vagy tehenet lopott borjúval, 1400 dénár, vagyis 35 solidusra büntessék.
4. §. Ha valaki bikát lopott, amely gulyát vezet és soha igában még nem volt, 1800 dénár, vagyis 45 solidusra büntessék.

Hány dénárt kell fizetnie a tolvajnak egy szopós borjú ellopása után?

.....

Hány dénárt kell fizetnie a tolvajnak, ha egy gulyát vezető bikát és két két éves marhát lopott?

.....

31.

A frankok királya császár lesz

1. Színezd ki a Frank Birodalom területét! Melyik mai országok területét birtokolták a frankok? Írd fel a térképre!

2. Számozással állítsd időrendi sorrendbe a császárokat, majd írd le a nevüket egymás után helyes sorrendben!

Romulus Augustulus

Augustus

Justinianus

Nagy Károly

Trajanus

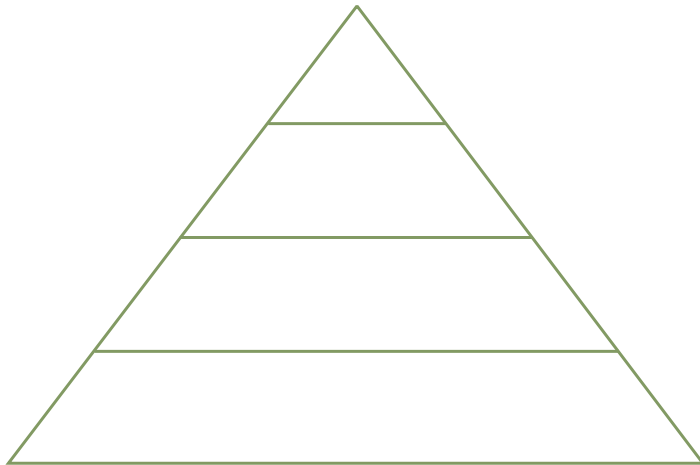
.....
.....

3. Kösd össze az összetartozó szavakat!

 császár   Aachen
gróf   grófokat ellenőrző személy
főváros   Német-római Császárság
küldött   tartományok élén álló személy
utódállam   Nagy Károly

4. Töltsd ki a hűbéri piramis szintjeit a megfelelő szavakkal!

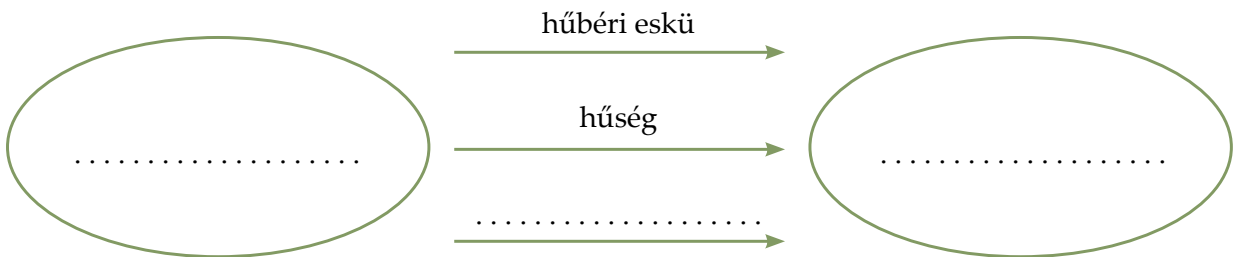
harcosok szolgái   császár   gróf   katonáskodó nemes

Ki a legfőbb hűbérúr?

.....

5. Egészítsd ki az ábra pontozott helyeit!

6. Húzd alá a párok közül a hűbérest!

- a) császár – gróf
- c) császár – püspök
- b) harcos szolgája – kardforgató nemes
- d) kardforgató nemes – gróf

7. Számítsd ki, hogy hány év telt el az alábbi események között!

- a) Nyugatrómai Birodalom bukása és Nagy Károly megkoronázása
..... = ...
- b) Róma alapítása és Krisztus születése
..... = ...
- c) Jézus Krisztus születése és Nagy Károly megkoronázása
..... = ...
- d) a marathóni csata és Nagy Károly megkoronázása
..... = ...

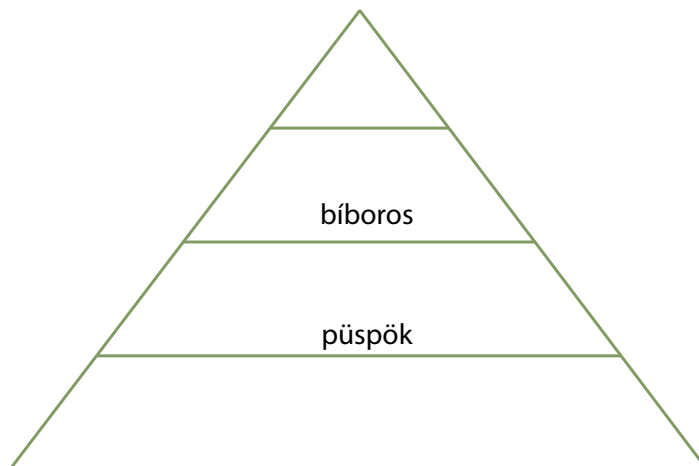
8. Számítsd ki, hány évvel ezelőtt koronázták császárrá Nagy Károlyt!

..... = ...

32.

A keresztény egyház a középkori Európában

1. Töltsd ki a világi papságot jelképező piramis hiányzó szintjeit!

2. Olvasd el az első szerzetesrend szabályzatának részletét, majd válaszolj a kérdésekre!

„Mindegyik külön ágyban aludjék. Ágyfelszerelést, a szerzeteséletnek megfelelőt, az apát rendelése szerint kapjanak. Ha lehetséges, mindnyájan egy helyen aludjanak; ha pedig nagy számuk ezt nem engedi, tizenként vagy huszanként aludjanak vezetőjükkel együtt, hogy őrködjék fölöttük. Ebben a helyiségben egészen reggelig égjen a mécses. Ruhában aludjanak, és övvel vagy kötéllel felövezve, de késük ne legyen az oldalukon, amikor alusznak, hogy az alvót álom közben véletlenül meg ne sebezze. Így a szerzetesek mindig legyenek készen a jeladásra, késedelem nélkül.

A fiatalabb testvérek ágyai ne legyenek egymás mellett, hanem az öregebbekével vegyest. Mikor pedig fölkelnek az istenszolgálatra, egymást halkán biztatgassák, hogy az aluszékonyaknak ne legyen mentségük.” (Szent Benedek regulája)

Hány szerzetesnek kell egy helyiségben aludnia? .....

Mit viselhet egy alvó szerzetes? .....

Miképp rendelkezik a regula az esti világításról? .....

.....
.....

3. Kösd össze az egymáshoz illő neveket, fogalmakat!

ereklye	Csodás tulajdonságúnak tartott testrész, tárgy, ruhadarab.
szent	Szentekekről szóló csodás történet.
legenda	Hívek elé példaként állított ember.
zarándoklat	A keresztény egyház vezetője.
pápa	Utazás a Szentföldre.

4. Válaszolj a kérdésekre!

Mi az a kódex? .....

Kik írták a kódexeket? .....

Hogy hívjuk a keresztények szent könyvét? Sok középkori kódex tartalmazza ezt a művet!

.....

5. Írj egy rövid fogalmazást! Hasonlítsd össze a szerzetesek és a plébánosok mindennapjait! Miben tértek el a feladataik egymástól? Hol laktak?

.....

.....

.....

6. Melyik a kakuktkojás a négy közül? Tegyel X-et a megfelelő helyre!

- a) pápa püspök eretnek plébános
- b) templomi gyertyatartó szent lándzsa szentek ruhadarabja egy szent foga
- c) Santiago de Compostela Róma Jeruzsálem Athén
- d) bencés rend plébános Szent Benedek kolostor
- e) gregorián zene kódexírás imádság vadászat

33.

Az iszlám: új vallás és birodalom születik

1. Keresd meg a szóhálóban a muszlim vallással kapcsolatos öt szót, és írd őket a táblázat mellé!

M	O	H	A	M	E	D	O	T	A
T	E	R	S	S	H	O	T	E	L
A	T	K	C	E	P	Z	N	M	V
H	U	E	K	O	R	Á	N	R	S
J	K	O	A	A	M	N	K	R	G
D	E	X	L	C	T	E	H	I	Z
D	Z	S	I	M	Á	D	T	D	R
V	P	R	F	E	R	D	Y	E	I
P	O	S	A	L	L	A	H	T	H
S	I	M	V	F	G	R	E	V	U

Megfejtés:

- .....
- .....
- .....
- .....
- .....

2. Tedd időrendi sorrendbe a következő eseményeket! Írj sorszámot a négyzetekbe!

- Mohamed Mekkából Medinába költözik
- Konstantinápoly sikertelen arab ostroma
- Mohamed megismerkedik a keresztény és a zsidó vallással
- Mohamed halála
- Hispánia arab meghódítása
- Egy frank hadvezér visszaveri az arabokat

3. Kösd össze az M betűs szavakat a hozzájuk illő kifejezésekkel!

	mecset	Imára hívó iszlám egyházi személy.
	müezzin	Az iszlám vallás temploma.
	muszlim	Az iszlám prófétája.
	minaret	Ebből a városból menekült el Mohamed.
	Mohamed	Mecsetek melletti magas torony.
	Mekka	Az iszlám híve.

4. Sorold fel, milyen parancsokat kell megtartania egy igazhitű muszlimnak!

.....

.....

.....

.....

5. Igaz, vagy hamis? Tegyéél X-et a megfelelő helyre!

	Igaz	Hamis
A muszlimok egyetlen Istenben hisznek.		
Mohamed Mekkából Medinába Kr. u. 634-ben költözött át.		
Egy igazhitű muszlimnak naponta ötször kell imádkoznia.		
Az arab számjegyek indiai eredetűek.		
Az iszlám híveit kalifáknak nevezzük.		
A muszlimok szent könyve a Biblia.		
A muszlimok nagy becsben tartják a Kába-követ.		
Egy muszlimnak ramadánkor tilos éjszaka táplálkozni.		
Az arabok birodalma Kínáig ért.		
Az arabok elfoglalták Konstantinápolyt.		

6. Számítsd ki,

...hány évvel korábban történt Mohamed Medinába költözése, mint Nagy Károly császárrá koronázása!

..... = ...

... hány év telt el a középkorból, amikor Mohamed elköltözött Mekkából!

..... = ...

... hány év telt el Julius Caesar meggyilkolása és Mohamed költözése között!

..... = ...

34. Földesurak és jobbágyok

1. Melyik állítás igaz a földesúrra és melyik a jobbágyra? Írd az állítás sorszámát a megfelelő helyre!

1. Faluban lakott	2. Pallosjoga lehetett
3. Szolgáltatásokkal tartozott	4. Várban lakott
5. Az ő tulajdonában volt az uradalom	6. Katonai szolgálattal adózott a királynak
7. A társadalom 90%-át alkotta	8. Kedvelt hobbija a vadászat
9. Ritkán evett húst, kásán élt	10. Otthona a kunyhó

földesúr: .....

jobbágy: .....

2. Keresd meg a szóhálóban a földesúrral kapcsolatos nyolc szót, és írd őket a táblázat mellé!

T	S	A	K	K	F	B	U	C	D
K	H	O	R	R	V	Á	R	S	P
I	S	Z	R	T	A	E	A	S	A
N	E	M	E	S	D	A	D	T	L
L	E	F	T	Z	Á	S	A	E	L
A	J	S	H	O	S	D	L	L	O
K	K	A	J	K	Z	T	O	R	S
O	E	N	O	O	A	P	M	B	J
M	S	D	F	B	T	I	A	N	O
A	A	M	A	L	O	M	S	Á	G

Megfejtés:

.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....

3. Egészítsd ki a hiányos szöveget!

A középkorban a társadalom körülbelül ..... %-a, vagyis tíz emberből ..... jobbágy volt. Szalmával fedett ..... laktak. Odabent egy ágy, egy asztal és egy pad szolgált berendezésül. Egyetlen ..... volt, evőeszközként csak a ..... ismerték. A jobbágyok napkeltétől napnyugtáig a földeken dolgoztak, egyedül ..... és az ünnepnapokon pihenhettek. Ezeken a napokon kötelezőnek számított a templomban a ..... meghallgatása. Főként ..... és vízben főzött leveszerű ételeket fogyasztottak.

4. Kösd össze az egymáshoz illő szavakat, mondatokat!

A jobbágy lakhelye.	templom
Itt misézik a falu papja.	vár
A földesúr lakhelye.	kunyhó
Ezzel tartoznak a jobbágyok a nemesnek.	vadászat
A földesúr kedvenc szórakozása.	termény és szolgáltatás
A parasztok mindennapi étele.	katonai szolgálat
Ezzel tartoznak a nemesek a királynak.	kása

5. Milyen ételeket ismersz, amelyeket a parasztok is ehettek a középkorban? Sorolj fel néhányat!

.....

.....

.....

.....

.....

35. A lovagok világa

1. Írd a pontozott vonalra, kiket ábrázol a kép!

2. Húzd alá azokat a tulajdonságokat a felsoroltak közül, amelyek hozzátartoztak a lovagi erényekhez!

bátorság	olvasottság
hűség	fösvénység
restség	keresztény hit
üzleti érzék	fogalmazókészség
segítőkézség	vívókészség

3. Kik voltak a...

- a) ...keresztesek? .....
- b) ...apródok? .....
- c) ...fegyverhordozók? .....
- d) ...muszlimok? .....

6. Összekevertük a betűket! Állítsd őket helyes sorrendbe, hogy értelmes szavakat kapj!

K R E S T Z S E E   H D J Á R T A A .....
 R A D P Ó .....
 V A G L O I   R E N Y É É K .....
 E L F Ö V Z S É E .....

7. Egészítsd ki a szöveget!

Lovagi címet csak felnőtt ..... férfiember szerezhette. A nemesemberek fiúgyermekai ..... koruk környékén egy lovagnak a szolgálatába álltak. Tisztították a fegyvereit, etették a lovát, közben pedig kitanulták a ..... és az íjászat rejtelmét. A vívás és a nyilazás mellett el kellett sajátítaniuk az úszás, a ....., a ..... és a csapdaállítás fortélyait is. A lovagok mellett szolgáló és tanuló, nemesi származású gyermekeket ..... nevezzük. Amikor az apródok elérték a kamaszkort, már háborúba is elkísérhették urukat. .... lett belőlük. A fegyverhordozó felnőtté válását a ..... pillanata jelentette.

8. Tedd időrendi sorrendbe a lovaggá válás folyamatának eseményeit! Írj sorszámokat a négyzetekbe!

- A lovaggá avatást lakoma zárja.
- A lovaggá avatás előtti éjszakát a lovagjelölt imádkozással tölti.
- A fegyverhordozó elkíséri urát a csatába.
- Felövezik a lovagjelöltet.
- Az apród vívni és íjászcodni tanul.
- A gyermek 7 évesen apród lesz.
- Pofont kap a lovagjelölt.

36. A városi levegő szabaddá tesz

1. Húzd alá azokat az állításokat, amelyek igazak a középkori városokra!

- a) Egy városban legalább egymillió embernek kellett laknia.
- b) Egy összegben adóztak a királynak.
- c) Nem parancsolt nekik a király.
- d) A városokat fallal vették körül, hogy a támadások ellen védekezzenek.
- e) A városok lakosai a jobbágyok.
- f) A vásárokat a főtéren, a város középpontjában rendezték.
- g) A városlakók általában földműveléssel, vagy kereskedelemmel foglalkoztak.

2. Melyik a kakukktojás a négy közül? Tegyéél X-et a megfelelő helyre!

- a) sörfőző   mézárós   kovács   pék

Indok? .....

- b) egyösszegű adózás   saját vezető   vásártartási jog   függetlenség a királytól

Indok? .....

- c) város   fal   uradalom   céh

Indok? .....

- d) mester   inas   apród   legény

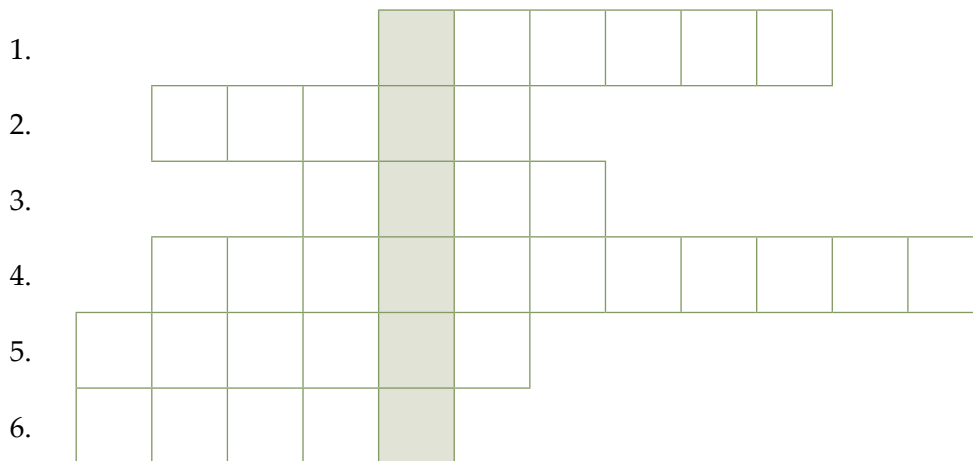
Indok? .....

- e) jobbágyok   kereskedők   kézművesek   polgárság

Indok? .....

3. Fejtsd meg a keresztrejtvényt, és írd a megfejtést a pontozott vonalra! Megfejtésként megkapod, hogy kik voltak azok a rossz minőségű termékeket előállító kézművesek, akik a céheken kívül dolgoztak.

1. A fegyvereket ilyen foglalkozást űző mester készíti.
2. Fallal körülvett nagyobb település. Egy összegben adózott a királynak.
3. A céhmester fiatal segédje.
4. Ha egy legény elkészített egy ilyet, akkor mesterré vált.
5. A városlakó neve.
6. A város főterén tartott esemény.

Megfejtés: .....

4. Tervezz cégért egy általad választott mesterség céhének!

5. Nézd meg a Magyarországon működött céhszervezetekről szóló táblázat adatait, majd válaszolj a kérdésekre!

Iparág	A céhek száma	Iparág	A céhek száma	Iparág	A céhek száma
Fémipar		Bőripar		Textilipar	
kovács	93	csizmadia	312	takács	300
patkolókovács	11	varga	228	posztós	49
kovács-bognár	73	magyar varga	10	csapó	38
lakatos	47	német varga	25	szabó	214
ötvös	38	szűcs	169	magyar szabó	9
késes	18	szíjgyártó	54	német szabó	20
rézműves	14	nyerges	11	szűrszabó	37
Összesen	294	szíjgyártó-nyerges	5	szabó-szűrszabó	32
		csizmadia-varga	16	szabó-szűcs	23
		tímár-varga	16	gombkötő	83
		szűcs-szabó	23	gombkötő-szabó	9
		tímár	88	kalapos	81
		Összesen	957	süveges	11
				kelmefestő	17
				kékfestő	7
				köteles	44
				Összesen	974

Összesen hány cég működött a fémiparban és a textiliparban együttevén a táblázat szerint?

.....

Vargacéhből, vagy szabócéhből volt-e több a táblázat szerint? Mennyivel?

.....

Hány olyan cég volt a táblázat szerint, amelyik két mesterséggel is foglalkozott?

.....

Hány cég közül választhatott az a személy, aki lábbelit szeretett volna csináltatni magának?

.....

6. Írj rövid fogalmazást arról, hogy miért akartak a jobbágyok beköltözni a városba! Miért volt ez számukra veszélyes? Mikor lehetett belőlük polgár?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

7. Mit ábrázol a kép? Írd a pontozott vonalra!

.....

.....

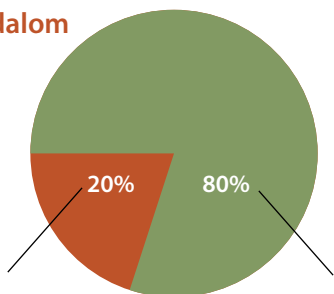
8. A leckék szövege és a források alapján hasonlíts össze egy céhes mesterembert és egy jobbágyot! Milyen körülmények között laktak, hol dolgoztak, és mi volt a munkájuk? Milyen adókat kellett fizetniük? Melyiküknek volt könnyebb az élete és miért?

	Jobbágy	Céhes mesterember
lakóhely		
munka		
adózás, adó		

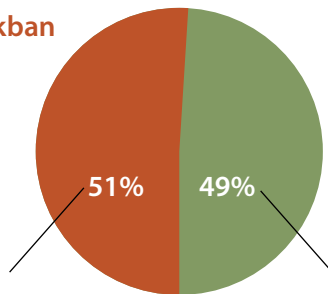
37. Városok az évszázadok sodrában

1. Egészítsd ki a városi és vidéki lakosság összetételéről szóló diagramokat!

Római Birodalom

Napjainkban

.....

2. Sorolj fel négy olyan tényezőt, amelyek a városok központi szerepét erősítették!

1. .... 2. ....

3. .... 4. ....

3. Sorolj fel középkori városokat!

.....

4. Igaz, vagy hamis? Tegyéél X-et a megfelelő helyre!

	Igaz	Hamis
A városlakókat polgároknak nevezzük.		
Napjainkban kevesebben laknak városokban, mint az ókorban.		
Róma lakossága az ókorban elérte az egymillió főt.		
A gyógyítás és oktatás legfontosabb intézményei városokban találhatóak.		
Az ókortól a 19. századig az emberek többsége kereskedelemből élt.		
Aquincum Itália területén található ókori város.		
Az ókor végén és a középkor elején a városi kultúra virágzott.		
A modern időkben egyre több ember költözik be faluról városba.		
A Római Birodalom idejében az emberek 80%-a városokban élt.		
A városi ember általában földműveléssel foglalkozik.		

5. Egészítsd ki a hiányos szöveget!

Az ókortól a 19. századig az emberek legnagyobb része földművelésből és .....
..... élt. Kellett a sok földműves, hogy el tudják látni élelemmel a városok növekvő lakosságát. Száz éve még tíz emberből csak ..... élt városokban. A modern eszközök feleslegessé tették a ..... a mezőgazdaság sok területén. Az emberek beköltöztek faluról a ....., és a ..... helyezkedtek el.

6. Hogy néz ki egy ókori, egy középkori és egy mai város központja? Gondolj az épületekre!

Ókori város: .....
.....
.....

Középkori város: .....
.....
.....

Mai város: .....
.....
.....

7. Kösd össze az egymáshoz illő szavakat, mondatokat!

	Az ókor legjelentősebb városa.	Babilon
	Az első városok itt jöttek létre.	Savaria
	Mezopotámiai város.	Róma
	Görögök által alapított világváros Egyiptomban.	Mezopotámia
	Város Pannónia provinciában.	Alexandria

38. Az újjászülető Európa

1. Fogalmazd meg, mit jelentenek a következő szavak, kifejezések!

humanizmus: .....

reneszánsz: .....

egyetem: .....

hét szabad művészet: .....

2. Kösd össze az egymáshoz illő neveket, kifejezéseket!

	Leonardo da Vinci	újjászületés
	reneszánsz	hét szabad művészet
	Michelangelo	a Mona Lisa festője
	Gutenberg	szobrász
	egyetem	könyvnyomtatás
	humanizmus	emberközpontú gondolkodásmód

3. Igaz, vagy hamis? Tegyéél X-et a megfelelő helyre!

	Igaz	Hamis
A hét szabad művészet közé tartozik a számtan, a mértan és a csillagászat is.		
Michelangelo gépeket is épített, sőt még halottakat is boncolt.		
A középkori egyetemeken tilos volt orvoslást és jogot tanulni.		
A reneszánsz stílus Észak-Itáliában született meg.		
Leonardo da Vinci találta fel a könyvnyomtatást.		
A könyvnyomtatás hatására megnőtt az olvasni tudó emberek száma.		
A hét szabad művészet közé tartozik a természetismeret és a kémia.		
A nyomdászcéhekben mesterek, legények és inasok dolgoztak.		
Michelangelo híres szobra a Dávid szobor.		
A reneszánsz stílus az ókori görög-római művészetre tekintett példaként.		

4. Ki készítette a képeken látható műalkotásokat? Írd a művész nevét a pontozott vonalra, illetve nevezd is meg a műalkotásokat!

.....

.....

.....

.....

5. Egészítsd ki a hiányos szöveget!

A virágzó középkorban sorra nyitották meg kapuikat az ..... A diákok a ..... elsajátítása után jogot, teológiát (hittant) és ..... tanulhattak. A hét szabad művészet közé soroljuk a nyelvtant, a szónoklattan, a logikus gondolkodás tudományát, a csillagászatot, a ..... , a mértant és a ..... Az egyetemeken ..... oktattak, ezért felerősödött az érdeklődés az ókori római szerzők művei iránt. A pogányok műveiből a tanult emberek egy másfajta életszemléletet sajátítottak el. A középkori, Istent középpontba helyező szemlélet helyett megjelent egy új szellemi irányzat, a .....

6. Olvasd el a könyvnyomtatás feltalálójának ifjúkoráról szóló sorokat, majd válaszolj a kérdésekre!

Johannes Gensfleisch, aki a Gutenberg nevet szülőháza (Gutenberg) után kapta, valamikor 1394 és 1399 közt született Mainzban. Családja a város előkelő rétegéhez tartozott, mely ellen hosszabb idő óta küzdöttek a céhek és a polgárok. Gutenberget atyja 1419-ben bekövetkezett halála után száműzték Mainzból. Később kegyelmet kapott, de nem tért haza. 1434 óta többször említik oklevelek, hogy Strassburgban élt. Strassburgi tartózkodásának legfőbb bizonyítékai egy 1439-es per aktái. A periratok szerint 1438-ban három emberrel, Dritzehn Andrással és két társával egy üzleti társaságot alapított.

Hol született Gutenberg? .....

Mi történt vele atyja halála után és miért? .....

.....
.....

Melyik városban élt felnőttként, és honnan tudjuk ezt az adatot? .....

.....
.....

IV. A középkor ezer éve (Összefoglalás)

1. **Állapítsd meg, hogy a földesurakra, a jobbágyokra, a papokra, vagy a polgárookra vonatkoznak-e az alábbi állítások! Írd a betűjeleket a megfelelő helyre!**

A: várakban éltek B: terménnyel és szolgáltatásokkal tartoztak C: céhekben dolgoztak
D: egy összegben adóztak E: egész nap a földeken dolgoztak F: latinul miséztek
G: kereskedelemmel foglalkoztak H: kedvenc hobbijuk a vadászat I: falvakban éltek
J: tudtak írni-olvasni K: inasaik voltak L: vezetőjük a római pápa M: kását ettek

Földesurak: ..... Jobbágyok: .....

Papok: ..... Polgárok: .....

2. **Hogyan lesz valakiből lovag, valamint céhmester? Egészítsd ki az ábrákat!**

a) → → lovag

b) → → céhmester

3. **Kik voltak az alábbi személyek?**

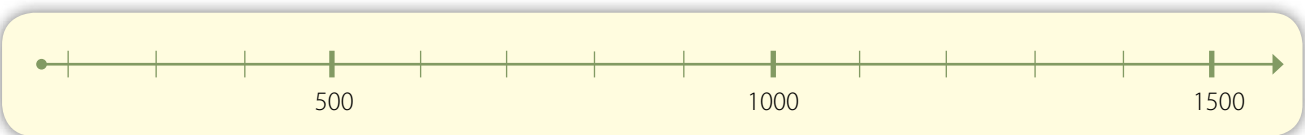
Justinianus: .....

Szent Benedek: .....

Mohamed: .....

Michelangelo: .....

4. **Helyezd el az időszalagon az alábbi eseményeket és írd melléjük, hogy mikor történtek!**

A: Mohamed Mekkából Medinába megy: ..... B: A középkor kezdete: .....

C: Nagy Károly császárrá koronázása: .....

4. Sorolj fel finnugor eredetű magyar szavakat!

.....
.....
.....

5. Karikázd be a helyes válasz betűjelét!

1. Finnugor nyelvcsaládba tartozó nyelv.

- a) angol   b) olasz   c) észt   d) kínai

2. A monda szerint a magyarok őse.

- a) Caesar   b) Ménrót   c) Nagy Sándor   d) egy régész

3. A nyelvtudósok szerint ennyi évvel ezelőtt létezett már egy nép, amely a magyar nyelv régebbi formáját beszélte

- a) 500-1000   b) 1000-1500   c) 2500-3000   d) 5000-6000

4. Hunor és Magyar ilyen állatot kezdett el hajsolni a monda szerint.

- a) vaddisznó   b) szarvasünő   c) kerecsensólyom   d) bakkecske

5. Nem finnugor nyelv.

- a) finn   b) görög   c) észt   d) lapp

6. Fogalmazd meg, mi a különbség a nyelvrokonság és a biológiai (származásbeli) rokonság között!

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

7. Olvasd el a történetet, majd válaszolj a kérdésekre!

Hol volt, hol nem volt, messze keleten volt, volt egy híres, hatalmas fejedelem. Tudom, hallottátok hírét, nevét: Ménrót volt a neve. Ménrót volt az apja Hunornak és Magyarnak, annak a két dali szép vitéznek, akiknek utódai a hunok és magyarok. Tudjátok-e, miről volt híres Ménrót fejedelem? Arról, hogy abban az időben, de még azelőtt is, de még azután is, nem volt emberfia, aki úgy értse s úgy szeresse a vadászatot, mint ő. Így hallottam én a nagyapámtól, a nagyapám is a nagyapjától. Reggel, ha fölkel, s eligazgatta országának mindenféle dolgát, nyakába vetette a nyilát, fölkapott a paripájára, vágatott, mint a sebes szél, még annál is sebesebben, hegyeken-völgyeken, árkon-bokron keresztül, s lóhátról lőtte le a repülő madarat. Amely madárra ő ráfogta a nyilát, nem énekelt, nem röpült az többé. Ménrót egymagában szeretett vadászni, de amint a fiai egy kicsit fölcseperedtek, vitte ezeket is magával. Különösen a két idősebb: Hunor és Magyar mindég ott nyargaltak az oldalán, s próbálgatták ők is röptében lelőni a madarakat. Hej, volt nagy örömben Ménrót, mikor látta, hogy apja fia mind a kettő: Hunor is, Magyar is. Nagy ritkán ha elhibáztak egy-egy madarat, s mondta is Ménrót magában nemegetszer: még külön vadászok lesznek ezek a fiúk, ha embernyi emberré nevededtek.

Mikor élt Ménrót a történet szerint? .....

Mi volt Ménrót fejedelem kedvelt tevékenysége? .....

.....

Felkelés után és vadászat előtt mit szokott csinálni a fejedelem? .....

.....

Milyen állatra vadásztak legszívesebben Ménrót és fiai? .....

.....

Mit szokott csinálni Ménrót, ha fiai nagy ritkán elhibázzák nyilaikkal a célpontot? .....

.....

8. Egészítsd ki a hiányos szöveget!

A magyar nyelv ..... eredetű. A nyelvtudósok által bizonyítottan már ..... évvel ezelőtt élt egy olyan nép, amely a magyar nyelvet, illetve annak egy régebbi formáját beszélte. A nyelvrokonság nem mindig jelenti a népek közötti rokonságot. A finnek nyelvrokonaink, de nem hasonlítanak ránk. A finnugor nyelvcsaládba tartozik a magyar, a finn, az ..... és a ..... nyelv, és Oroszország területén még sok kis nép nyelve. Magyar régészek és biológusok megvizsgálták a honfoglaló magyarok csontvázait. Az embertan szerint honfoglaló őseink ..... típusúak, de nem a finnekhez, hanem a Kelet-Európában élő népekhez hasonlítottak.

9. Összekevertük a betűket! Állítsd őket helyes sorrendbe, hogy értelmes szavakat kapj!

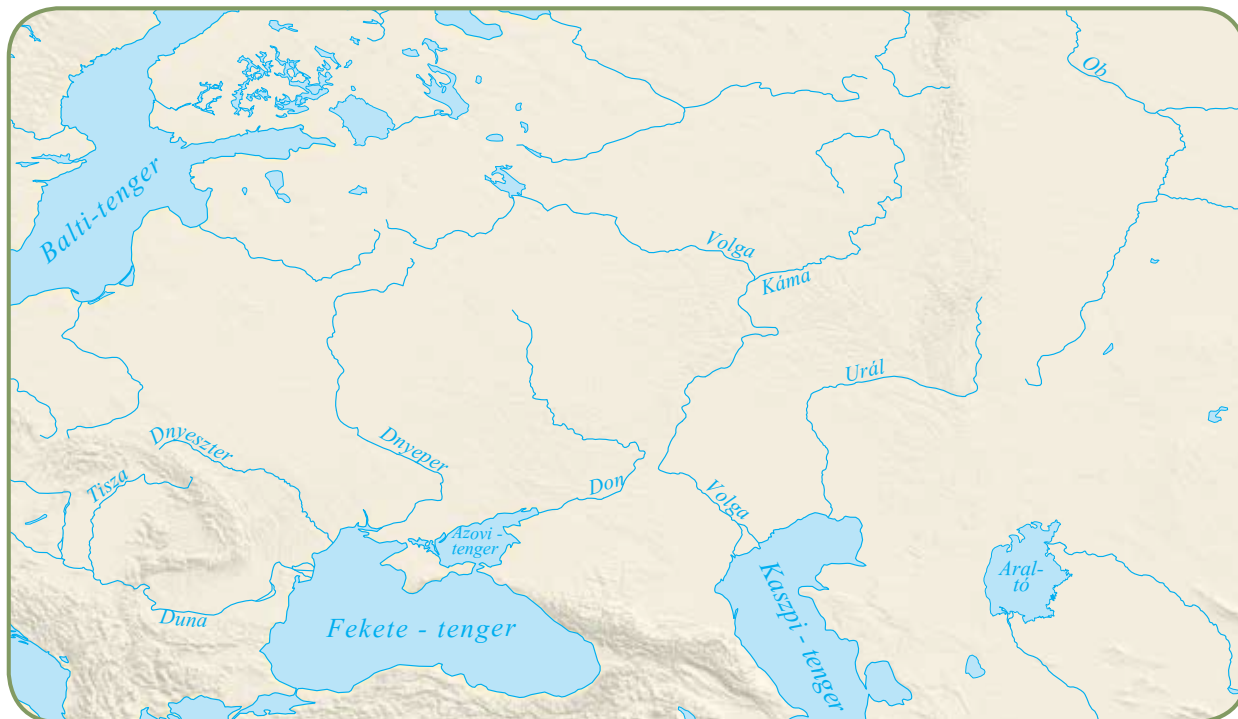
- NORHU .....
- GYRAMA .....
- RÓMÉNT .....
- NNIGORUF .....
- ACSAB LYIKRÁIF .....
- GÉRSZÉKE .....
- TLAITA .....
- NYLRKVEONSGÁO .....
- ÚLDA E JFEDLEME .....

10. A lecke szövege és az olvasmányok alapján foglald táblázatba, milyen népekkel rokonították a magyarságot!

A magyarság származása	
a nyelvtudomány szerint	
az embertan szerint	
az ősi mondák szerint	

40. A puszták vándorai

1. Írd be a térképbe a magyarok vándorlásának három állomását!

Írd le, milyen nevezetes esemény történt a harmadik helyszínen!

.....

2. Állítsd időrendi sorrendbe a következő eseményeket! Írj sorszámokat a négyzetekbe!

- Megérkezés Levédiába.
- A Volga és a Káma folyó között élnek a magyarok.
- A vérszerződés megkötése.
- Megérkezés Etelközbe.
- Félnomád életmód kialakulása.
- Az őshaza elhagyása.

3. Igaz, vagy hamis? Tegyel X-et a megfelelő helyre!

	Igaz	Hamis
Az Ural hegységtől északra található a magyarok őshazája.		
Az ősmagyarok legértékesebb állata a szarvasmarha volt.		
Levédia a Don és a Dnyeper folyók közötti terület.		
Levédiát az ősmagyarok a levendulavirágról nevezték el.		
Levédiában a magyarok a bolgár-törökökkel éltek együtt.		
Minden magyar nemzetség több törzsből állt.		
A magyaroknak tíz törzse volt.		
A magyar törzsek 20 ezer lovas íjászt tudtak kiállítani.		
Anonymus valószínűleg II. Béla király jegyzője volt.		
Etelközbe a magyarok a VI. század folyamán vándoroltak be.		

4. Fogalmazd meg, mi a különbség a nomád és a félnomád életmód között!

.....

.....

.....

5. Összekevertük a betűket! Állítsd őket helyes sorrendbe, hogy értelmes szavakat kapj!

DAILÉEV	SZRZVRÉEÓDSÉ.....
KZÖELET	FJEEELMDE.....
ÁMOLS	NMDÁOÉLF.....
JARTU	ZENME .....

6. Kösd össze az egymáshoz illő szavakat, kifejezéseket!

	Etelköz	nomád életmód
	Levédia	földművelés kitanulása
	magyar őshaza	vérszerződés

41. A mindennapi élet színterei

1. Milyen lakóhelyet rejtenek a betűk?

CLÖPÉÖÍPMTÉYN ..... RAJUT .....

NYHUKÓ ..... GILU .....

STROÁ .....

2. Kösd össze az embercsoport nevét a lakóhelyével!

	ősmagyarok	sátor
	eszkimók	iglu
	indiánok	jurta

3. A jurta melyik oldalán helyezkedtek el az alábbi személyek vagy tárgyak? Írd a sorszámot a megfelelő helyre!

1. férfiak	2. íjak	3. nők	4. fokosok
5. konyhai eszközök	6. gyerekek	7. vagyontárgyak	

jobb oldal: .....

bal oldal: .....

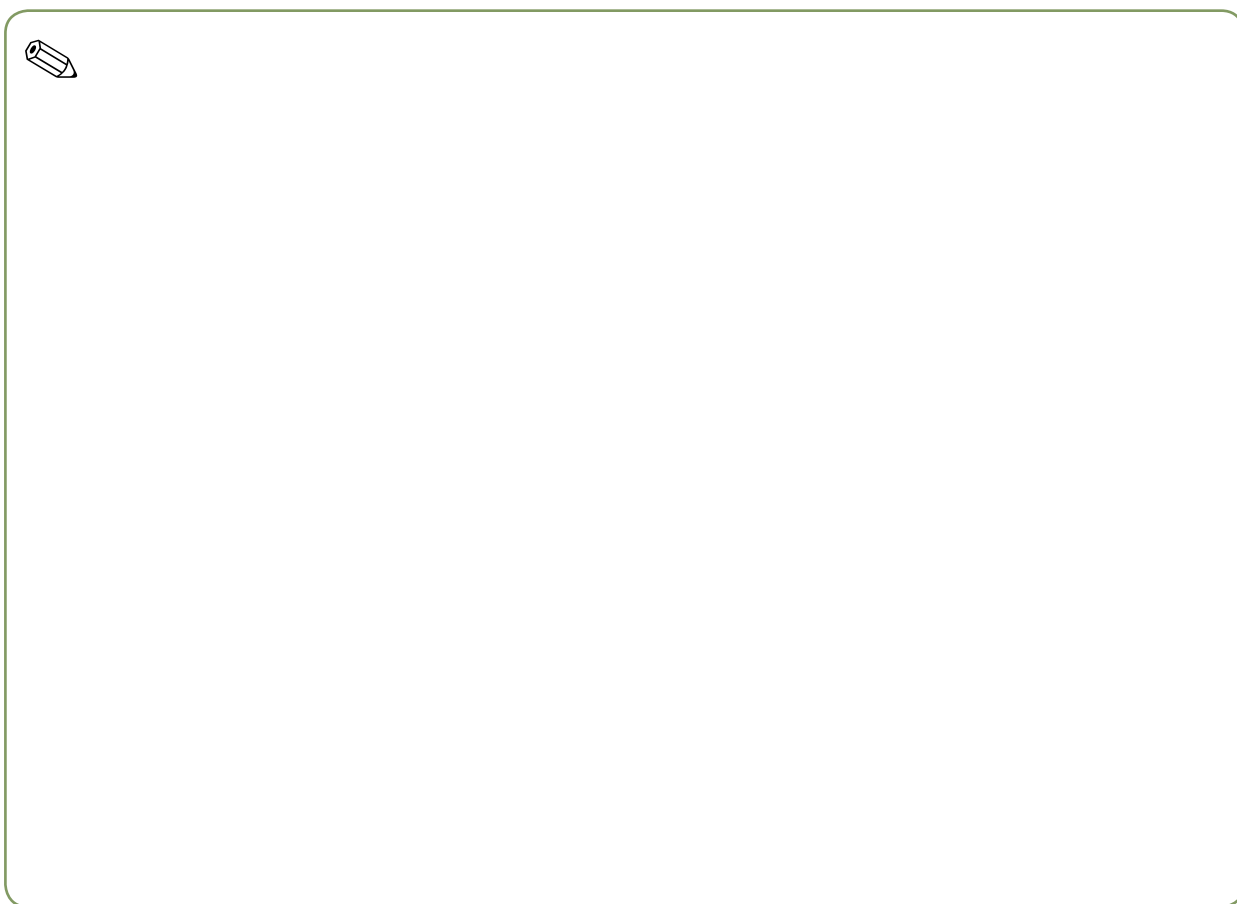
4. Egészítsd ki a hiányos szöveget!

Honfoglaló őseink az állandó vándorláshoz alkalmazkodtak, így a többi sztyeppe néphez hasonlóan nem házakban, hanem ..... éltek. A jurta egy faszerkezetű, ... alakú nemezsátor. A nemez kiváló hőszigetelő anyag, amelyik télen nem engedi ....., nyáron pedig nem engedi ..... a meleget a sátorba. A jurta közepén ....., amelynek a füstje a tetőn lévő nyíláson keresztül távozott. A nyílást nemezzel le is takarhatták. A falon ..... helyeztek el őseink, amelyek a díszítésen túl szigeteltek is.

5. Húzd alá azokat a tárgyakat, amelyek megtalálhatók voltak egy ősmagyar jurtában!

kályha	gyékényszőnyeg	könyvek
falióra	szék	ülópárna
ágy	asztal	íjak
nemeztakaró	tűzhely	szekrény

6. Rajzolj le egy jurtát! Nézz utána az interneten, milyen használati tárgyak voltak a korban! Rajzolj le néhányat!

7. Hasonlítsd össze a különböző lakóhelyeket!

	Jurta	Indiánsátor	Cölöpház	Ház
a készítéséhez felhasznált anyagok				
alakja és mérete				
a benne lakók száma				
előnyei				
hátrányai				

42. A honfoglalás

1. Állítsd időrendi sorrendbe a Kárpát-medencében élő népeket! Írj sorszámot a négyzetekbe!

rómaiak

magyarok

hunok

szlávok, avarok

2. Írd a név mögé, ki volt...

Árpád: .....

Álmos: .....

Szvatopluk: .....

Kik voltak ...

a frankok: .....

a székelyek: .....

3. Állítsd időrendi sorrendbe a honfoglalás eseményeit! Írj sorszámokat a négyzetekbe!

A Kárpát-medencébe bevonult magyarokat nomád népek hátba támadják.

Győztes csaták eredményeként a Kárpát-medence a magyarok birtokába kerül.

Átkelés a Vereckei-hágón.

Befejeződik a teljes honfoglalás 900-ban.

A magyarok és a szlávok legyőzik a frankokat.

Vérszerződés Etelközben.

A magyarok behívják Árpád fejedelmet a fősereggel együtt.

Szvatopluk segítségül hívja a magyarokat.

A székelyeket rendelték a gyepűk védelmére.

4. Számítsd ki...

... hány évvel ezelőtt kezdődött el a honfoglalás!

..... = ...

...hány évvel a honfoglalás előtt történt Nagy Károly császárrá koronázása!

..... = ...

...hány év telt el a Nyugatrómai Birodalom bukása és Árpád fejedelem Vereckei-hágón történő bejövetele között!

..... = ...

...mennyi idő telt el Róma alapítása és a honfoglalás között!

..... = ...

5. Keresd meg a szóhálóban a honfoglalással kapcsolatos neveket, fogalmakat, és írd őket a táblázat mellé!

S	Z	V	A	T	O	P	L	U	K
O	I	S	Z	L	Á	V	A	Q	Z
T	F	E	J	E	D	E	L	E	M
E	E	L	N	C	U	R	E	R	A
R	H	O	P	O	J	E	G	P	G
K	É	V	S	E	K	C	T	Z	Y
Á	R	P	Á	D	R	K	Z	I	A
O	L	C	I	T	D	E	T	U	R
H	Ó	A	A	V	B	R	N	G	L

Megfejtés:

.....
 .....
 .....
 .....
 .....
 .....
 .....
 .....

6. A lecke szövege és a mondák alapján válogasd szét a honfoglalás valós és mondai elemeit!

	Mondai elemek	Valós elemek
bevonulás a Kárpát-medencébe		
a fehér ló mondája		

43. Amikor a magyarok nyilait rettegte Európa

1. A tankönyved vagy a történelmi atlaszod segítségével rajzold be a kalandozó hadjáratok útvonalát!

2. Tedd időrendi sorrendbe a következő eseményeket! Írj sorszámokat a négyzetekbe!

- Géza fejedelem békét köt a keresztény államokkal.
- Az augsburgi csata.
- A nyugat-európaiak így imádkoznak: „A magyarok nyilaitól ments meg, Uram, minket!”
- A bizánci uralkodó legyőzi a magyarokat.
- Német lovagok és keresztény papok érkeznek az országba.
- Az első zsákmányszerző hadjárat.

3.

Írd a kép mellé, hogy milyen felszerelése volt egy magyar harcosnak!

Végezz kutatómunkát! Ha van olyan része a felszerelésnek, amit nem ismersz, akkor nézz utána az interneten!

.....

.....

.....

.....

4. Kösd össze a személy- és helyneveket a hozzájuk tartozó szavakkal!

Lehel	Vajk felesége
Gizella	magyar vereség
Géza fejedelem	kalandozások befejezése
nyugaton kalandozó lovasok	kürt
Augsburg	Hispania

5. Legyél krónikás! Írj fogalmazást a kalandozó magyarok harcmódoráról!

.....

.....

.....

.....

.....

.....

6. Olvasd el a szöveget, majd válaszolj a kérdésekre!

„A magyarok Friulin át a lombard őrgrófságba törtek, ahol tűzzel-vassal emésztették el Padova városát. Onnan Lombardiát bejárták, megölték Vercelli város püspökét, Lindwardot, Károly császár nagy hűségű tanácsosát, egyházából nagy-sok kincset raboltak, majdnem egész Lombardiát kifosztották, és nagy zsákmánnyal, győzedelmesen tértek meg Pannóniába. Ezután tíz esztendeig nyugodtak; a tizenegyedikben feldúlták Szászországot, Thüringiát, a sváb földet, a keleti frankokat, vagyis a burgundokat; midőn megrakodva visszatérőben voltak, a bajor határnál, Abach vára közelében, a Dunánál hirtelenül német sereg támadt rájuk. A magyarok csúnyán megszalasztották őket, közülük sok ezret leöltek. Ebben a csatában háromezer magyar veszett el; akik túléltek, hazatértek; tizenhat esztendeig nem mozdultak ki Magyarországból.” (Képes Krónika)

Ki volt a szöveg szerint Károly császár tanácsosa, akit a kalandozó magyarok megöltek?

.....

Hol támadt a német sereg a magyarokra a szöveg szerint?

.....

Hány kalandozó harcos esett el a németek és magyarok közötti csatában?

.....

Melyik várost emésztették el a magyarok a szöveg szerint?

.....

Hány évig nem mozdultak ki a magyarok hazájukból az első és a második katonai siker után?

.....

7. Gyűjtsd össze néhány olyan modern sportágat, amelyben egy kalandozó magyar harcos jól szerepelne! Indokold meg a válaszodat!

.....

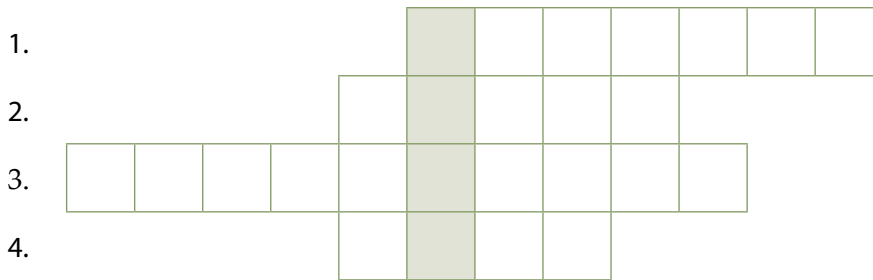
.....

.....

.....

8. Fejtsd meg a keresztrejtvényt, majd válaszolj a megfejtéssel kapcsolatos kérdésre!

1. Hercegnő, akivel keresztény papok érkeztek Magyarországra.
2. Ez a nép győzi le a magyarokat az augsburgi csatában.
3. A kalandozás befejezése után ezt a vallást veszi fel a magyarok fejedelme.
4. A kalandozásokat befejező fejedelem fia.

Megfejtés: .....

Milyen tisztséget töltött be? .....

9. Egészítsd ki a hiányos szöveget!

Összesen ..... kalandozó hadjáratról tudunk. Az élelmiszer mellett nemes-
fémeket, szöveteket és ..... zsákmányoltak a magyar harcosok a portyáik
során. A foglyokat jó pénzért eladták, vagy ..... A magas rangú foglyokért
váltásdíjat is kérhettek. A magyarok számos várost feldúltak, sok kolostort kiraboltak. Elérték
az Atlanti-óceánt és ..... is. Egész Európa rettegte a magyarok lovasait.
Nyugaton ezekkel a szavakkal imádkoztak az emberek: .....
..... A hadi sikereket az Európában kevésbé ismert, visszacsapó íjjal felsze-
relt ..... harcmódnak köszönhették a portyázók.

44. István a mi urunk!

1. Kinek az adatait adtuk meg? Írd a nevet a pontozott vonalra! Kutass az interneten! Készíts egy hasonló adatlapot a kitalált személy családjáról!

Alapadatok

Születés éve	969
Nem	férfi
Családi állapot	házas
nyelvek	magyar
Vallási nézetek	keresztény
Politikai nézetek	királyságpárti

Munkahelyek és tanulmányok

Magyar Királyság

Korábbi lakhelyek

Esztergom
jelenlegi város

Esztergom
szülőváros

Megfejtés: .....

2. Kinek az adatait adtuk meg? Írd a nevet a pontozott vonalra!

Alapadatok

Nem	férfi
Családi állapot	egyedülálló
nyelvek	olasz, latin és magyar
Vallási nézetek	keresztény
Politikai nézetek	királyságpárti

Munkahelyek és tanulmányok

Királyi palota
tanító/pap • Esztergom

Korábbi lakhelyek

Esztergom
jelenlegi város

Velence, Olaszország
szülőváros

Megfejtés: .....

3. Tedd időrendi sorrendbe István király életének eseményeit!

- A vármegyerendszer létrehozása
- Házasság Gizellával
- István királlyá koronázása
- Orseolo Péter utódnak jelölése

- Imre herceg halála
- István király halála
- Koronakérés a pápától
- Koppány legyőzése

4. Kiról van szó?

Géza fejedelem legidősebb férfi rokona: .....

Szent István édesapja: .....

Imre herceg nevelője: .....

Az első magyar király: .....

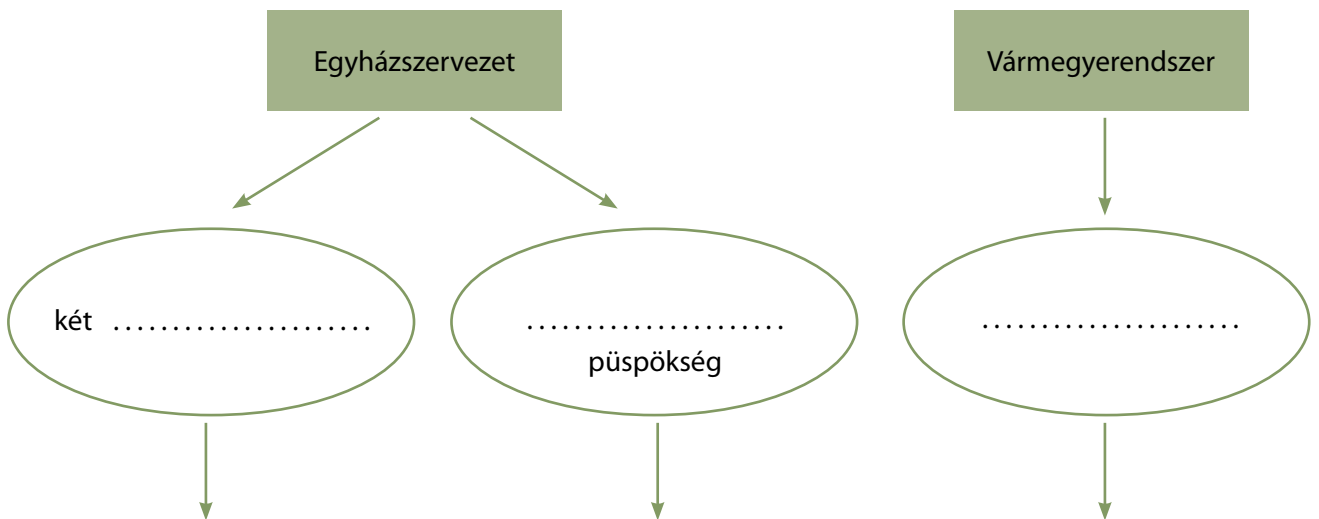
István megvakított unokatestvére: .....

Imre herceg édesanyja: .....

Felnégyelt lázadó: .....

Szent István utóda a magyar trónon: .....

5. Egészítsd ki a Szent István által kiépített egyházszerkezettel és vármegyerendszerrel kapcsolatos ábra kipontozott részeit!

Élén az .....

Élén a .....

Élén az .....

6. Számítsd ki,

... hány évig uralkodott István király!

..... = ...

... mennyi idő telt el Nagy Károly császárrá koronázása és István királlyá koronázása között!

..... = ...

... hány évvel ezelőtt halt meg István király!

..... = ...

... hány év telt el a honfoglalás megkezdődése és István király halála között!

..... = ...

7. Számítsd ki, hogy István királlyá koronázásának időpontjához vajon a jelenkor, vagy Caesar meggyilkolása esik időben közelebb!

..... = ...

..... = ...

8. Kösd össze a neveket a hozzájuk illő, megkevert szavakkal!

	Imre	ESLŐ GYAMAR RLYIÁK	.....
	Gizella	ZDÓALÁ	.....
	Koppány	RCGEHE	.....
	Gellért	SPKÜÖP	.....
	István	NKRLYIÉÁ	.....
	Orseolo Péter	ISVNÁT TÓDJAU	.....

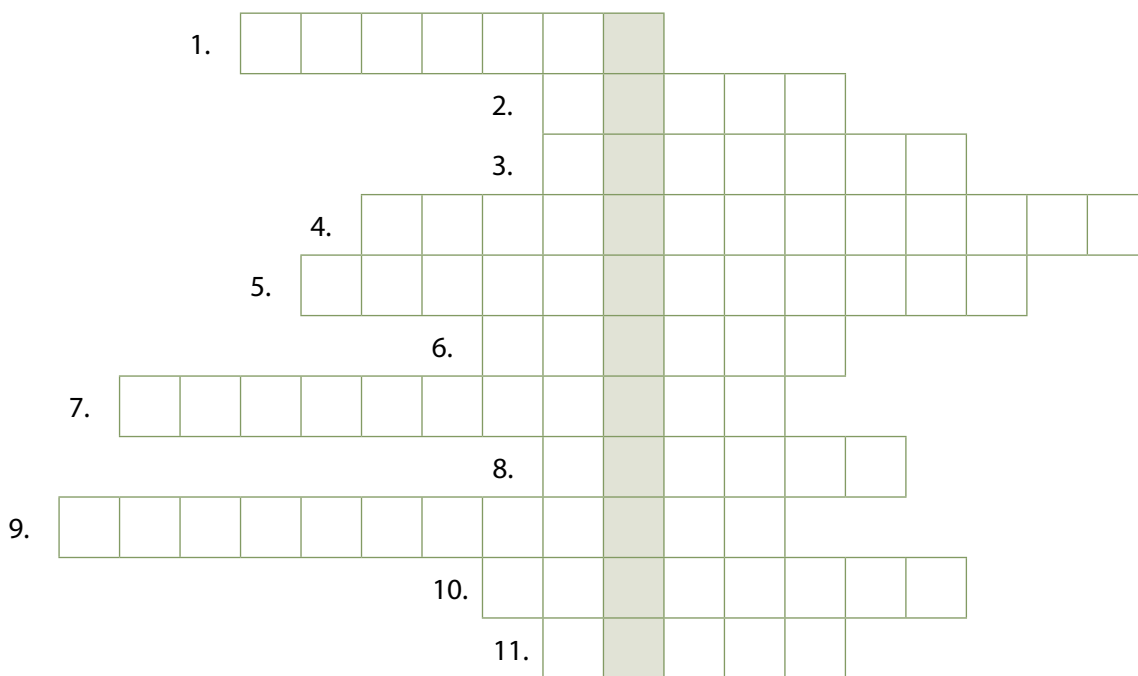
45. Küzdelmek a magyar királyság megszilárdításáért

1. A válságos évtizedekben milyen események fenyegették az országot? Nevez meg ötöt!

1. ....
2. ....
3. ....
4. ....
5. ....

2. Fejtsd meg a keresztrejtvényt, és írd a megfejtést a pontozott vonalra!

1. Kálmán király mellékneve.
2. Az egyház által az emberek elé példaként állított személy. Például István, vagy László királyok.
3. Imre herceg nevelője, pogányok által meggyilkolt püspök.
4. Régi hitű magyarok által a keresztény magyarok ellen indított felkelés.
5. László király által birtokba vett ország.
6. A Dalmáciát elfoglaló magyar király neve.
7. Rivális uralkodójelöltek egymás ellen vívott belháborúja.
8. Az első magyar király.
9. István és László ennek az országnak volt az uralkodója.
10. Könyves Kálmán által elfoglalt terület.
11. Szerzetesek által kézzel írt nagyméretű könyv.

Megfejtés: .....

3. Színezd ki a térképen pirossal a Magyar Királyság területét, késsel a Szent László által meghódított Horvátországot, zölddel pedig a Könyves Kálmán által elfoglalt Dalmáciát!

4. Melyik a kakukktójs a négy közül? Tegyel X-et a megfelelő helyre!

a)	☐ Szent István	☐ Búvár Kund
	☐ Szent László	☐ Könyves Kálmán
b)	☐ szigorú törvények	☐ Horvátország birtokba vétele
	☐ vármegyék kialakítása	☐ pogányság betiltása
c)	☐ Dalmácia	☐ enyhítés a törvények szigorán
	☐ egyházszervezés	☐ Könyves
d)	☐ pogánylázadás	☐ Búvár Kund
	☐ lékelés	☐ hajók

5. Írj rövid fogalmazást Szent László törvényeiről!

.....

.....

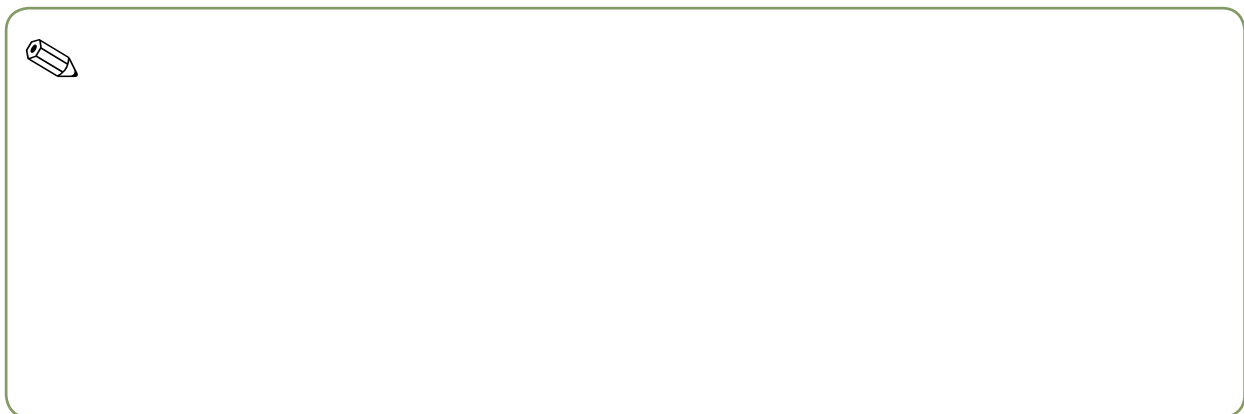
.....

6. Egészítsd ki a szöveg hiányzó részeit!

A trónviszályok mellett idegen támadások is veszélyeztették a királyságot. A .....
megpróbálta elfoglalni Magyarországot, de egy hős magyar vitéz, ...
a monda szerint ..... a Dunán veszélyesen közelítő német hajókat.
A császár vereséget szenvedett és kénytelen volt .....

7. Rajzold le az alább olvasható csatát!

„Másodszor, kegyes Szent László király idején, a gonosz kunok bejövének Magyarországra. Először Erdélyt dúlták fel, majd a Nyírbátorságot, végül a Tisza mellékét Becse váráig. Ennél nagyobb had Magyarországon öelöttök soha nem volt. Kegyes Szent László ezidőben Tótországban volt, de mikor meghallotta a támadást, azonnal utánuk eredt, és Temesközben elérte, majd megrohanta őket. Úgy megverte a kun sokaságot, hogy egy úrnál több el nem szaladhatott közülük.”
(Szent László király legendája az Érdy-kódexben)

8. A leckék és a forrásszövegek elolvasása után hasonlítsd össze Szent István, Szent László és Könyves Kálmán intézkedéseit! Hogyan segítették a kereszténység elterjedését? Milyen intézkedéseket hoztak az ország megerősítésével kapcsolatban? Dolgozz a füzetedbe!

Szent István intézkedései	
Szent László intézkedései	
Könyves Kálmán intézkedései	

46. Támad a tatár!

1. Kösd össze a neveket a hozzájuk illő mondatokkal!

Batu kán

Magyarországra támadó tatár vezér.

Dzsingisz kán

Magyar király a tatárjárás alatt.

IV. Béla király

A Mongol Birodalom megalapítója.

Kötöny

Kun fejedelem.

2. Állítsd időrendi sorrendbe a következő eseményeket! Írj sorszámokat a négyzetekbe!

- Batu kán betör Magyarországra.
- A Muhi csata.
- IV. Béla Dalmáciába menekül.
- Batu kán elhagyja Magyarországot.
- Dzsingisz kán létrehozza a Mongol Birodalmat.

3. Fogalmazd meg, miért volt a magyar történelem egyik legszörnyűbb eseménye a tatárjárás!

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4. Igaz, vagy hamis? Tegyéél X-et a megfelelő helyre!

	Igaz	Hamis
A magyar csapatok Muhinál legyőzték a tatár sereget.		
Béla király a tatárok elől Dalmáciába menekült.		
A tatárjárás során több százezer embert mészároltak le.		
1241-ben a tatárok elhagyták Magyarországot.		
A Mongol Birodalmat Batu kán hozta létre.		
Béla király behívta az országba a hunokat a tatárok ellen.		
Béla királyt megölték a tatárok a muhi csatában.		

5. Olvasd el a szöveget, majd válaszolj a kérdésekre!

„Bertalan pécsi püspök pedig, amikor látta a sereg pusztulását, és megfigyelte, hogy a tatárok közül néhányan megrohamozzák a sereget, és a tábor több helyen felgyújtják, hasonlóképpen nem az országúton, hanem a mezőkön keresztül futásnak eredt sok katonájával. És amikor a tatárok közül néhányan vágásban utánuk hajszolták lovaikat, váratlanul rájuk tört László ispán, aki katonáival kibontott zászlók alatt a királyhoz igyekeztek, semmit sem tudva a történekről. A püspök, megismerve a magyar zászlókat, odakanyarodott az ispánhoz, a tatárok pedig, amikor észrevették a sokaságot, visszahúzódtak, és másokat igyekeztek üldözőbe venni. És így az ispán, a püspökkel együtt elvonulva, kimenekült a kezük közül.” (Rogerius mester: Siralmas ének)

Miért eredt futásnak Bertalan? .....

.....

Mi volt Bertalan címe? .....

Milyen címmel rendelkezett az a személy, aki megmentette Bertalant? .....

.....

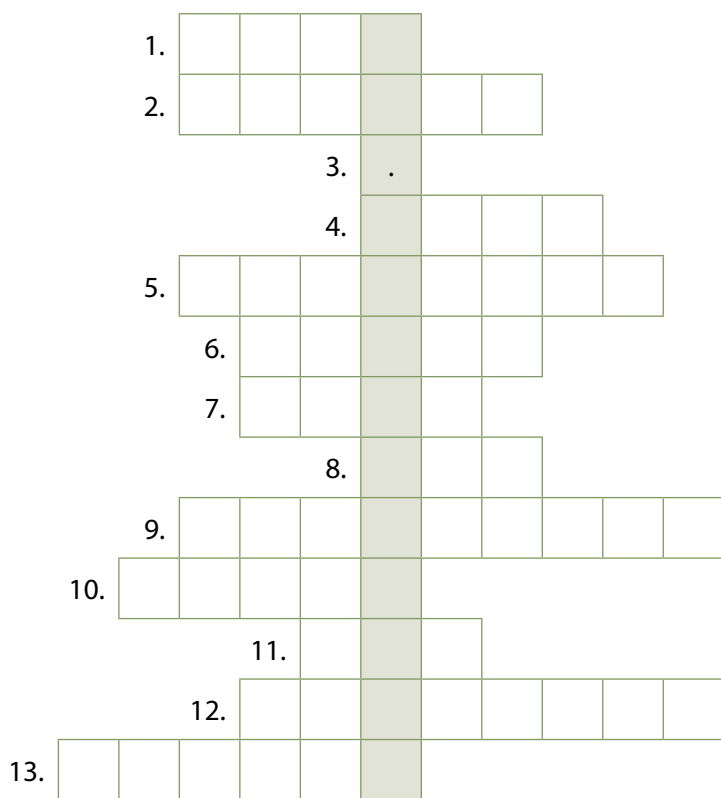
Miért húzódtak vissza a tatárok? .....

.....

.....

6. Fejtsd meg a keresztrejtvényt, és írd a megfejtést a pontozott vonalra!

1. A tatárok itt mérnek súlyos vereséget a magyar seregre.
2. Az első magyar király neve.
3. .
4. Az országra támadó tatár kán neve.
5. Város, amelyet a tatárok nem tudtak elfoglalni.
6. Egy égtáj neve. Ebből az irányból érkeztek a tatár seregek.
7. Ennek a szigetnek a várába menekült IV. Béla király a tatárok elől.
8. Kötöny népe.
9. A Mongol Birodalmat megalapító nagykán.
10. Dzsingisz kán népe.
11. Batu tisztsége.
12. Az ország délnyugati része, ide menekült IV. Béla. Könyves Kálmán király hódította meg.
13. IV. Béla címe.

Megfejtés: .....

7. Foglald táblázatba IV. Béla intézkedéseit! Vedd figyelembe a következményeket is! Dolgozz a füzetbe!

	intézkedések	következmények
IV. Béla		

47. Az ország újjáépítése a tatárjárás után

1. Állítsd időrendi sorrendbe az Árpád-kor eseményeit! Írj sorszámokat a négyzetekbe!

- László király birtokba veszi Horvátországot
- A tatárjárás
- Könyves Kálmán uralkodása
- István király megalapítja az érsekségeket és püspökségeket
- III. András halála
- István királlyá koronázása
- IV. Béla kővárait épít

2. Állítsd időrendi sorrendbe az alábbi magyar történelmi szereplőket! Írd egymás után őket!

IV. Béla
Árpád fejedelem
Lehel

Szent István
Szent László

III. András
Könyves Kálmán

.....

.....

.....

.....

3. Pótold a hiányos szöveget! Húzd alá a megfelelő nevet vagy kifejezést!

Béla király a földadományokért cserébe ..... építését rendelte el.

malmok   kővárait   templomok   paloták

IV. Bélát érdemei miatt ..... is nevezhetjük.

tatárölőnek   várépítőnek   második honalapítónak   szentnek

Az Árpád-ház férfiágon ..... halt ki.

1200-ban   1000-ben   1241-ben   1301-ben

4. **Összekevertük a betűket! Állítsd őket helyes sorrendbe, hogy értelmes szavakat kapj!**

RÁVŐK: .....

LEPSTEE: .....

JÁRTATSÁRÁ: .....

NUK: .....

SOKÁMID AAPÍTÓHNOL: .....

5. **Írj fogalmazást *Kedvenc Árpád-házi királyom* címmel! Indokold meg, hogy miért választottad azt a királyt, akiről írsz!**

.....
 .....
 .....

6. **Fejtsd meg a keresztrejtvényt, és írd a megfejtést a pontozott vonalra!**

1. IV. Béla címe.
2. IV. Béla szobra a ... terén áll.
3. Ilyen települést segített kiváltságokkal IV. Béla.
4. Az utolsó Árpád-házi király keresztneve.
5. E nép miatt épültek a kővárak.
6. IV. Béla király megengedte a betelepülő idegeneknek, hogy néhány évig ne fizessék.
7. Így nevezzük az idegen, betelepített lakosságot.

1.									
2.									
3.									
4.									
5.									
6.									
7.									

Megfejtés: .....

7. Egészítsd ki a szöveget!

IV. Béla hazatérése után nekifogott az ország újjáépítésének. Felismerte, hogy a tatár seregek a ..... és a ..... körülvelt városokat nem tudták sem elfoglalni, sem lerombolni. Megváltoztatta a tatárjárás előtti politikáját, és ..... a nemeseknek, azzal a feltétellel, hogy a birtokosok építsenek kővárakat az új földjeiken. A jó példával Béla király járt elől, aki számos új erődítményt építtetett. Uralkodása alatt több mint ..... kővárral gazdagodott az ország.

8. 1285-ben a tatárok ismét megtámadták Magyarországot. Olvasd el a második tatárjárásról szóló szöveget, majd válaszolj a kérdésekre!

„A magyar király kun harcosokra támaszkodó serege szétverte, majd egészen a Keleti-Kárpátokban lévő szorosokig űzte a tatárokat. Torockónál a székelyek segítségével a király seregei ismét győztek, és a tatár hadak maradékát kiűzték az országból. Vizsoly mellett Baksa György aratott győzelmet, egy másik csatában Borsa Loránd erdélyi vajda is lesújtott, és győzött.”

Melyik nép segítségével győzték le a magyarok az országra törő tatárokat?

.....

Ki volt az erdélyi vajda a második tatárjárás idején?

.....

Ki volt a Vizsoly mellett győzelmet arató magyar sereg parancsnoka?

.....

Milyen településneveket említ a szöveg?

.....

Miben volt más a második tatárjárás végkimenetele az elsőhöz képest?

.....

48. Mit őrünk az Árpád-korból?

1. Csoportosítsd az alábbi Árpád-kori emlékeket! Írd a sorszámot a megfelelő helyre!

1. Szent Korona	2. budai vár
3. jáki templom	4. Gesta Hungarorum
5. tihanyi apátság alapítólevele	6. pannonhalmi apátság
7. 800 éves ékszer	8. ezüstdénárok
9. Árpád-kori lakóház	10. visegrádi vár
11. Aranybulla	12. Szent István kézjegye

építészeti emlékek: .....

tárgyi emlékek: .....

írásos emlékek: .....

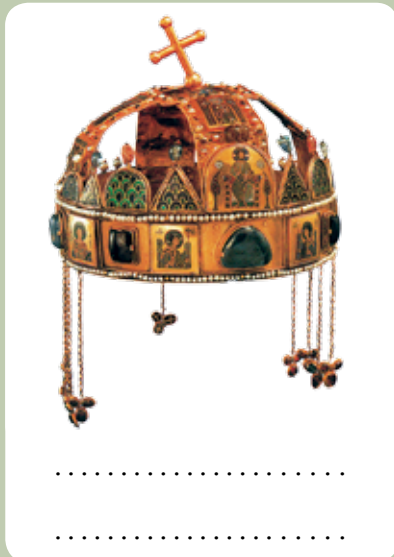
2. Sorold fel, hogy milyen részekből áll a Szent Korona!

1. .... 2. ....

3. Mit ábrázol a kép? Írd a nevet a pontozott vonalra!

.....
.....

.....
.....

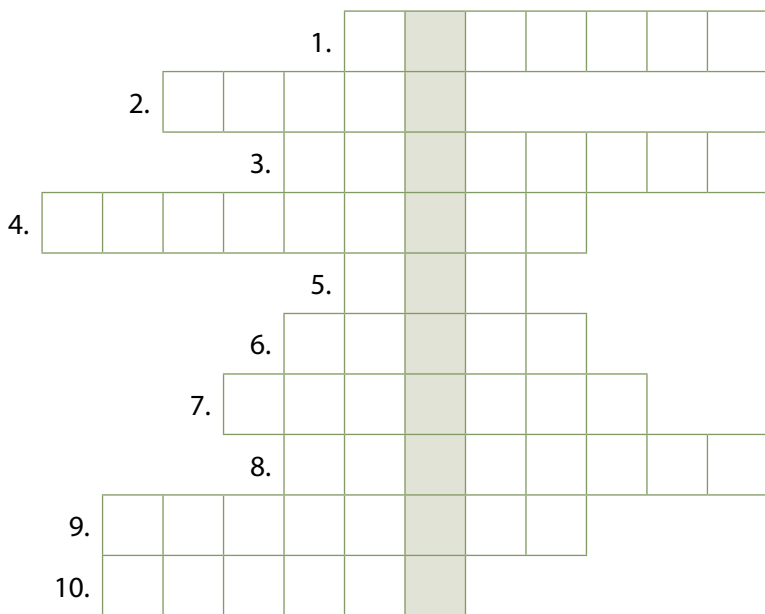

.....
.....

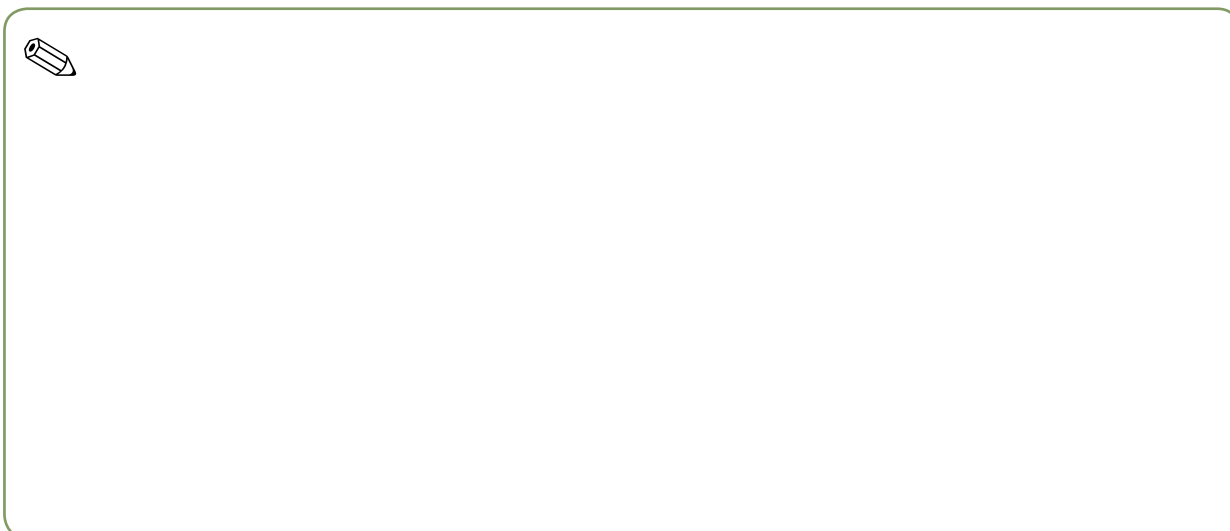
4. Fejtsd meg a keresztrejtvényt, és írd a megfejtést a pontozott vonalra! A megfejtés egy koronaékszer neve, amelyet a koronázáskor a magyar királyok kezébe adtak.

1. István király legnagyobb ellenfele a megkoronázása előtt.
2. Árpád-korból való ezüstpénz.
3. Az Árpád-kor egyik legszebb vára itt található. Duna-parti település.
4. Annak az eseménynek a neve, amikor a Szent Koronát a leendő uralkodó fejére teszik.
5. A legjelentősebb Árpád-korból való templom ezen a magyar településen található.
6. Balaton fölémelkedő Árpád-kori vár: Szig...
7. A ... apátság alapítólevelében olvasható: „feheruuaru rea meneh hodu utu rea”.
8. Pannonhalmán bencés ... áll.
9. Krónikás, a Gesta Hungarorum szerzője.
10. A király viseli a fején.

Megfejtés: .....

5. Rajzold le a magyar Szent Koronát!

6. Az Árpád-kor fontos írásos emléke az 1222-ben kiadott Aranybulla, amely egy arany pecséttel (bullával) ellátott oklevél. A nemesek legfontosabb jogait és kötelességeit sorolja fel. Olvasd el az Aranybulla néhány részletét, majd válaszolj a kérdésekre!

VII. CIKKELY

Ha a király az országon kívül sereget akar vezetni, a nemesek ne legyenek kötelesek vele menni, csak az ő pénzén.

Ellenben pedig ha ellenség jön az ország ellen, a nemesek tartozzanak mindannyian hadba menni.

XIV. CIKKELY

Ha valamely vár ispánja nem oly tisztességesen viseli magát, mint az ő vármegyéjéhez illik, vagy népét nyomorgatja: reá bizonyodván ez, az egész ország előtt szégyenére fosztassák meg méltóságától, és amit gonoszul elvett, adja vissza.

XXXI. CIKKELY

Hogy ha pedig mi vagy utánunk valaki a jövőendő királyok közül a mostani rendelésünk ellen valamikor vétene, mind a püspökök, (...) mind a nemesek (...) minden hűtlenségnek szégyen vállalása nélkül, mind nekünk és mind az utánunk való királyoknak ellenállhassanak.

Mikor kötelesek a nemesek a király mellett hadba vonulni, ha a király nem fizeti a költségeiket?

.....
.....

Mi lesz annak az ispánnak a sorsa, aki nyomorgatja vármegyéjének népét?

.....
.....

Milyen jogai vannak a püspököknek és a nemeseknek az Aranybulla rendelkezései ellen vétő királlyal szemben?

.....

Az Aranybulla hányadik cikkelye szól a nemesek katonáskodási kötelezettségéről? .....

Hányadik cikkely rendelkezik a kötelezettségeit megszegő ispán büntetéséről? .....

Hány évvel ezelőtt adták ki az Aranybullát? .....

V. Árpád népe (Összefoglalás)

1. Melyik magyar király tettéről van szó? Írd a betűjeleket a megfelelő helyre!

A: tized bevezetése B: kővárak építése C: Dalmácia elfoglalása D: szigorú törvények
E: vármegyék kialakítása F: szentté avatások G: enyhítés a törvények szigorán
H: Horvátország birtokba vétele I: telepesek befogadása J: 8 püspökség létrehozása

István király: ..... László király: .....

Könyves Kálmán király: ..... IV. Béla király: .....

2. Állítsd időrendi sorrendbe az alábbi magyar vezetőket! Írj sorszámokat!

Árpád

Könyves Kálmán

Szent László

IV. Béla

Szent István

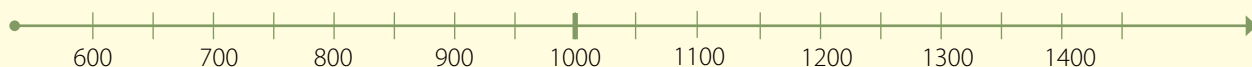
Géza fejedelem

3. Mit jelentenek az alábbi fogalmak?

ispán: ..... jurta: .....

dénár: ..... tized: .....

4. Helyezd el az időszalagon az alábbi eseményeket és írd melléjük, hogy mikor történtek!

A: István király megkoronázása: ..... B: tatárjárás: .....

C: László király megkoronázása: ..... D: Az Árpád-ház férfiági kihalása: .....

5. Sorolj fel Árpád-kori emlékeket!

Építészeti emlékek: .....

Tárgyi emlékek: .....

Írásos emlékek: .....

Év végi összefoglalás

1. Jelöld be a térképen az alábbi városokat!

A: Athén
D: Karthágó

B: Róma
E: Aquincum/Óbuda

C: Konstantinápoly
F: Esztergom

2. Kik vannak a képeken?

.....

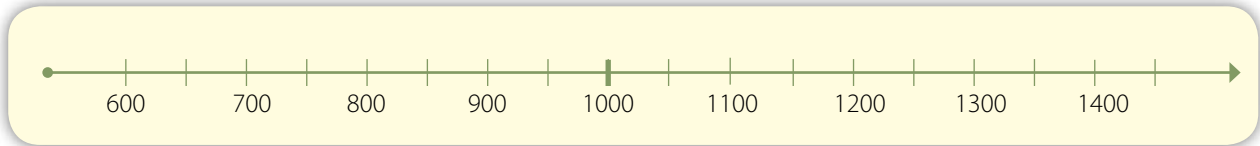
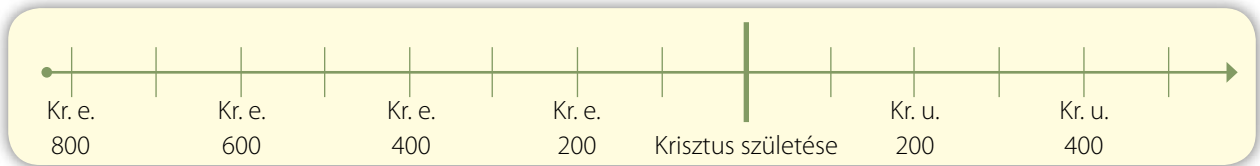

.....

.....

3. Helyezd el az időszakokon az alábbi eseményeket!

C: Az első olümpiai játékok	D: A Nyugatrómai Birodalom bukása
E: Marathóni csata	F: Tatárjárás
G: Honfoglalás	H: Nagy Károly császárrá koronázása
I: Mohamed költözése	J: Az Árpád-ház kihalása

4. Melyik történelmi személyiségről van szó?

- a) Az első magyar király felesége: .....
- b) A leghíresebb bizánci császár, a Hagia Sophia építtetője: .....
- c) Kr. e. 44 március idusán meggyilkolt római diktátor: .....
- d) Pun hadvezér, harci elefántjaival átkelt az Alpokon: .....
- e) Az első kínai császár: .....
- f) Magyar király, a második honalapító: .....
- g) Az ókori görögök főistene: .....
- h) Makedón király, világhódító: .....
- i) Imre herceg nevelője: .....
- j) A frankok birodalomalapító királya, akit császárrá koronázott a pápa: .....
- k) A zsidók királya, legyőzte Góliátot: .....
- l) Hun fejedelem, birodalmának központja a mai Magyarország területén volt: .....
- m) Szigorú törvényeiről híres, Horvátországot Magyarországhoz csatoló király: .....

5. a) Állítsd időrendbe az alábbi történelmi eseményeket! Írj sorszámokat a négyzetekbe!

- A piramisok felépítése
- Homérosz eposzt ír a trójai háborúról
- Augustus császár uralkodása
- Őskőkor
- A Nyugatrómai Birodalom bukása
- László király uralkodása
- Kalandozó hadjáratok
- Az Árpád-ház férfiágon kihal
- Könyves Kálmán király enyhít a törvények szigorán
- Nagy Sándor meghódítja a Perzsa Birodalmat

b) Húzd alá azokat az eseményeket, amelyek az ókorban történtek!

6. Melyik néphez tartoznak az alábbi fogalmak? Írd a betűket a megfelelő helyre!

A) baglyos pénz	B) légió	C) múmia
D) anyafarkas	E) Etelköz	F) demokrácia
G) jáki templom	H) gót	I) Colosseum
J) Aranybulla	K) konzul	L) Róma meghódítása
M) vízvezeték	N) olümpiai játékok	O) fáraó

egyiptomiak: .....

görögök: .....

rómaiak: .....

germánok: .....

magyarok: .....

Tartalom

1. A történelem forrásai | 4
2. Óskori elődeink | 6
3. Bölények a falon. Az óskori kultúra | 9
4. Barlangokból a falvakba | 12
5. A holdévektől a napévekig | 15
6. Az első városok Mezopotámiában | 17
7. A Nílus völgyében. Hétköznapok és ünnepek | 20
8. Az ókori Izrael | 22
9. Az ókori Kína és India | 26
- I. A történelem kezdete (Összefoglalás) | 29

10. Miről mesélnek az ókori görög mítoszok? | 30
11. Olümposztól Olümpiáig | 32
12. Athén és Spárta | 35
13. Nevelés az ókori Hellaszban | 38
14. A görög–perzsa háborúk hősei | 40
15. Athén virágkora | 42
16. Költők, szobrászok, tudósok | 44
17. A világhódító | 46
- II. Hellász földjén (Összefoglalás) | 48

18. Történetek Róma alapításáról és harcairól | 49
19. A pun háborúk | 51
20. A köztársaság válsága | 54
21. Julius Caesar | 55
22. Császárok a birodalom élén | 57
23. Séta a császárkori Rómában | 60
24. Élet a Római Birodalomban | 62
25. Római emlékek hazánk területén | 64
26. A kereszténység kialakulása | 67
27. A keresztény vértanúktól a keresztény császárokig | 69
28. A Nyugatrómai Birodalom bukása | 71
29. Birodalmak az ókorban | 73
- III. Az ókori Róma (Összefoglalás) | 75

- 30. Európa a középkor kezdetén | 76
- 31. A frankok királya császár lesz | 79
- 32. A keresztény egyház a középkori Európában | 82
- 33. Az iszlám: új vallás és birodalom születik | 84
- 34. Földesurak és jobbágyok | 86
- 35. A lovagok világa | 88
- 36. A városi levegő szabaddá tesz | 91
- 37. Városok az évszázadok sodrában | 95
- 38. Az újjászülető Európa | 98
- IV. A középkor ezer éve (Összefoglalás) | 101

- 39. Hunor s Magyar, két dalia | 102
- 40. A puszták vándorai | 106
- 41. A mindennapi élet színterei | 108
- 42. A honfoglalás | 110
- 43. Amikor a magyarok nyilait rettegte Európa | 112
- 44. István a mi urunk! | 116
- 45. Küzdelmek a magyar királyság megszilárdításáért | 119
- 46. Támad a tatár! | 122
- 47. Az ország újjáépítése a tatárjárás után | 125
- 48. Mit őrzünk az Árpád-korból? | 128
- V. Árpád népe (Összefoglalás) | 131

- Év végi összefoglalás | 132